

Rikosvahinkolakityöryhmän mietintö

Oikeusministeriön julkaisuja, Mietintöjä ja lausuntoja 2023:7

Rikosvahinkolakityöryhmän mietintö

Oikeusministeriö Helsinki 2023

Julkaisujen jakelu

Distribution av publikationer

**Valtioneuvoston
julkaisuarkisto Valto**

Publikations-
arkivet Valto

julkaisut.valtioneuvosto.fi

Julkaisumyynti

Beställningar av publikationer

**Valtioneuvoston
verkkokirjakauppa**

Statsrådets
nätbokhandel

vnjulkaisumyynti.fi

Publication distribution**Institutional Repository
for the Government
of Finland Valto**

julkaisut.valtioneuvosto.fi

Publication sale**Online bookstore
of the Finnish
Government**

vnjulkaisumyynti.fi

Oikeusministeriö
CC BY-SA 4.0

ISBN pdf: 978-952-400-555-5
ISSN pdf: 2490-1172

Taitto: Valtioneuvoston hallintoyksikkö, Julkaisutuotanto

Helsinki 2023

Rikosvahinkolakityöryhmän mietintö

Oikeusministeriön julkaisu, Mietintöjä ja lausuntoja 2023:7	Teema	Mietintöjä ja lausuntoja
Julkaisija	Oikeusministeriö	
Yhteisötekijä	Rikosvahinkolakityöryhmä	
Kieli	suomi	Sivumäärä 73
Tiivistelmä	<p>Esityksessä rikosvahinkolain eräitä enimmäiskorvausmääriä ehdotetaan korotettavaksi siten, että ne vastaisivat nykyistä paremmin tuomioistuimissa rikoksen tekijän maksettavaksi vahingonkorvauslain nojalla määrättyjä korvauksia. Lakiin ehdotetaan lisättäväksi säännös henkirikoksen uhrin läheisten oikeudesta saada korvausta kuolemantapauksesta heille aiheutuneesta kärsimyksestä. Lisäksi lakiin ehdotetaan lisättäväksi säännös rikoksen uhrin ja henkirikoksen uhrin läheisen oikeudesta saada Valtiokonttorilta maksusitoumus rikoksesta aiheutuneen psyykkisen häiriötilan hoitamiseksi tarpeelliseen terapiaan. Lain perusvähennystä koskeva säännös ehdotetaan korvattavaksi säännöksellä alimmasta maksettavasta korvauksesta. Laissa ehdotetaan säädettäväksi myös Valtiokonttorin itseoikaisumenettelystä sekä Valtiokonttorin tiedonsaantioikeuden laajentamisesta.</p>	
Asiasanat	vahingonkorvaus, rikoksen uhrin, Valtiokonttori	
ISBN PDF	978-952-400-555-5	ISSN PDF 2490-1172
Asianumero	VN/5107/2022	Hankenumero OM014:00/2022
Julkaisun osoite	https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-400-555-5	

Betänkande från arbetsgruppen för brottsskadelagen

Justitieministeriets publikationer, Betänkanden och utlåtanden 2023:7	Tema	Betänkanden och utlåtanden
Utgivare	Justitieministeriet	
Författare	Arbetsgruppen för brottsskadelagen	
Språk	finska	Sidantal 73
Referat	<p>I propositionen föreslås det att vissa maximibelopp för ersättning i brottsskadelagen höjs så att de bättre än för närvarande motsvarar de ersättningar som en gärningsman med stöd av skadeståndslagen påförts i domstol. Till lagen föreslås bli fogat en bestämmelse om rätten för närstående till ett offer för brott mot liv att få ersättning för det lidande som dödsfallet orsakat dem. I lagen föreslås dessutom bli intaget en bestämmelse om rätt för brottsoffer och närstående till offer för brott mot liv att av Statskontoret få en betalningsförbindelse för terapi som behövs för behandling av psykiska störningar orsakade av brottet. Det föreslås att lagens bestämmelse om grundavdrag ersätts med en bestämmelse om lägsta ersättning som ska betalas. I lagen föreslås också bestämmelser om självrättelseförfarandet vid Statskontoret och om en utvidgning av Statskontorets rätt att få upplysningar.</p>	
Nyckelord	skadestånd, brottsoffer, Statskontoret	
ISBN PDF	978-952-400-555-5	ISSN PDF 2490-1172
Ärendenr.	VN/5107/2022	Projektnr. OM014:00/2022
URN-adress	https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-400-555-5	

Sisältö

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ	9
SAMMANDRAG	10
1 Asian tausta ja valmistelu.....	12
1.1 Tausta	12
1.2 Valmistelu.....	13
2 Nykytila ja sen arviointi.....	15
2.1 Rikosvahinkolain nojalla suoritettavat korvaukset.....	15
2.2 Henkilövahingon kärsineelle korvattavat terapiakulut	16
2.3 Tilapäisestä haitasta suoritettava korvaus	16
2.4 Kuolemantapauksen johdosta suoritettavat korvaukset.....	17
2.5 Loukkauksen aiheuttamasta kärsimyksestä suoritettava korvaus.....	20
2.6 Henkilövahingosta ja kärsimyksestä korvattava enimmäismäärä	22
2.7 Perusvähennys	23
2.8 Korvausasian ratkaisemisen edellytykset ja ennakkokorvaus.....	23
2.9 Muutoksenhaku	24
2.10 Valtiokonttorin oikeus saada tietoja.....	24
2.11 Suomea velvoittavat kansainväliset sopimukset ja EU-lainsäädäntö.....	25
2.12 Nykytilan arviointi	27
2.12.1 Rikosvahinkolain mukaiset enimmäismäärät.....	27
2.12.2 Surmansa saaneen läheisen oikeus kärsimys-korvaukseen.....	28
2.12.3 Perusvähennys.....	29
2.12.4 Rikosvahinkolain nojalla korvattavat terapiakulut	30
2.12.5 Muutoksenhaku	31
2.12.6 Valtiokonttorin oikeus saada tietoja	31
3 Tavoitteet	33
4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset.....	34
4.1 Keskeiset ehdotukset.....	34
4.1.1 Suoritettavien korvausten enimmäismäärät	34

4.1.2	Surmansa saaneen läheisen oikeus kärsimyskorvaukseen	35
4.1.3	Perusvähennys.....	35
4.1.4	Maksusitoumus terapiaan.....	36
4.1.5	Itseoikaisu.....	36
4.1.6	Valtiokonttorin tiedonsaantioikeus	36
4.2	Pääasialliset vaikutukset.....	37
4.2.1	Taloudelliset vaikutukset	37
4.2.2	Vaikutukset viranomaisten toimintaan	39
4.2.2.1	Toiminta ja palveluiden tuottaminen.....	39
4.2.2.2	Tiedonhallinta.....	40
4.2.3	Muut yhteiskunnalliset vaikutukset	41
5	Muut toteuttamisvaihtoehdot	42
5.1	Vaihtoehdot ja niiden vaikutukset.....	42
5.2	Ulkomaiden lainsäädäntö ja muut ulkomailla käytetyt keinot	44
5.2.1	Ruotsi	44
5.2.2	Norja.....	45
5.2.3	Tanska.....	46
5.2.4	Muut EU-maat	46
6	Lausuntopalaute.....	47
7	Säännöskohtaiset perustelut.....	48
8	Voimaantulo.....	57
9	Toimeenpano ja seuranta	58
10	Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys.....	59
	Lakiehdotus.....	61
	Rinnakkaisteksti.....	64
	Lagförslag	70

OIKEUSMINISTERIÖLLE

Oikeusministeriö asetti 28. maaliskuuta 2022 työryhmän valmistelemaan rikosvahinkolain (1204/2005) muuttamista siten, että laissa säädettyjä enimmäiskorvausmääriä korotetaan, surmansa saaneen läheisille säädetään oikeus kärsimyskorvaukseen, rikoksen uhreille sekä surmansa saaneen läheisille säädetään oikeus saada maksusitoumus rikoksen vuoksi tarpeellisten terapiakulujen korvaamisesta, perusvähennys poistetaan ja Valtiokonttorin tiedonsaantioikeutta laajennetaan.

Työryhmän tehtävänä oli valmistella hallituksen esityksen muotoon laadittu ehdotus rikosvahinkolain muuttamisesta. Työryhmän toimikausi asetettiin päättyämään 31. tammikuuta 2023.

Oikeusministeriö nimitti työryhmän puheenjohtajaksi lainsäädäntöneuvos Riitta Haapasaaaren oikeusministeriöstä ja sen jäseniksi neuvotteleva virkamies Elina Ruuskasen oikeusministeriöstä, vakuutusosikeustuomari Kaius Vuoriston Vakuutusosikeudesta, lakimies Marjo Salmisen Valtiokonttorista, kehitysjohtaja Jaana Koivukankaan Rikosuhrapäivystyksestä ja asianajaja Lasse Lievosen Suomen Asianajajaliitosta. Työryhmän pysyväksi asiantuntijaksi nimitettiin tutkijatohtori Piia Aitta Helsingin Yliopiston Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutista. Työryhmän sihteerinä toimi erikoissuunnittelija Katja Järveläinen Valtiokonttorista.

Työryhmä kokoontui kolmesta kertaa.

Työryhmä ehdottaa, että eräitä laissa säädettyjä enimmäiskorvausmääriä korotetaan vastaamaan paremmin tuomioistuimissa rikoksen tekijän maksettavaksi määrättyjä korvauksia. Lisäksi ehdotetaan, että rikoksen uhrina surmansa saaneen läheisille korvattaisiin heille kuolemantapauksesta aiheutunut kärsimys vahingonkorvauslaissa säädetyn edellytyksin, kuitenkin niin, että maksettavan korvauksen enimmäismääräksi ehdotetaan 7 000 euroa, jos hakija on surmansa saaneen vanhempi, lapsi, puoliso taikka samassa taloudessa asunut sisarus tai muu erityisen läheinen henkilö. Muussa tapauksessa enimmäismäärä olisi 4 000 euroa. Mietinnössä ehdotetaan, että

nykyinen aineettomista vahingoista maksettavia korvauksia koskeva 220 euron perusvähennys korvattaisiin kaikkia vahinkoja koskevalla alimmalla maksettavalla korvauksella. Ehdotuksen mukaan korvausta ei maksettaisi, jos korvattava määrä olisi alle 100 euroa. Rikoksen uhrille ja surmansa saanen läheiselle, jolla on oikeus kärsimyskorvaukseen, ehdotetaan oikeutta saada Valtiokonttorilta maksusitoumus rikosvahingon seurauksena tarpeelliseen terapiaan. Muutoksenhakua ehdotetaan muutettavaksi siten, että Valtiokonttori saisi mahdollisuuden itseoikaisuun ennen vastineen toimittamista vakuutusoikeuteen. Mietinnössä ehdotetaan lisäksi Valtiokonttorin tiedonsaanti-oikeuden laajentamista kattamaan nykyisten lisäksi myös muut viranomaiset ja toimijat, joiden hallussa saattaa olla korvausasian ratkaisemiseksi tarpeellisia tietoja.

Saatuaan työnsä valmiiksi työryhmä luovuttaa mietintönsä kunnioittavasti oikeusministeriölle.

Helsingissä 27 päivänä helmikuuta 2023.

Riitta Haapasaari

Piia Aitta

Jaana Koivukangas

Lasse Lievonon

Elina Ruuskanen

Marjo Salminen

Kaius Vuoristo

Katja Järveläinen

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi rikosvahinkolakia.

Esityksellä toteutetaan pääministeri Sanna Marinin hallituksen ohjelmaa, jonka mukaan turvallista oikeusvaltiota koskevan tavoitteen toteuttamiseksi tulee muun muassa parantaa rikosuhrien asemaa turvaamalla rikoksen uhrin ja henkirikoksen uhrin omaisten parempi tuki ja mahdollisuus saada korvauksia Valtiokonttorilta.

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi eräitä rikosvahinkolain enimmäiskorvauksia koskevia säännöksiä siten, että valtion varoista maksettavat korvaukset vastaisivat paremmin tuomioistuimissa vahingonkorvauslain nojalla rikoksen tekijän maksettavaksi määrättyjä korvauksia. Rikosvahinkolakiin lisättäisiin myös henkirikoksen uhrien läheisten oikeus saada korvausta heille kuolemantapauksen johdosta aiheutuneesta kärsimyksestä. Aineettomista vahingoista maksettavia korvauksia koskeva 220 euron perusvähennys korvattaisiin kaikkia vahinkoja koskevalla alimmalla maksettavalla korvauksella, joka ehdotuksen mukaan olisi 100 euroa. Rikoksen uhrille ja surmansa saaneen läheiselle, jolla on oikeus kärsimyskorvaukseen, ehdotetaan oikeutta saada Valtiokonttorilta maksusitoumus rikosvahingon seurauksena aiheutuneen psyykkisen häiriötilan hoitamiseksi tarpeelliseen terapiaan.

Muutoksenhakua ehdotetaan muutettavaksi siten, että Valtiokonttori saisi mahdollisuuden itseoikaisuun ennen vastineen toimittamista vakuutuslaitosten. Lisäksi Valtiokonttorin tiedonsaantioikeutta laajennettaisiin kattamaan nykyisten tahojen lisäksi myös muut viranomaiset ja toimijat, joiden hallussa saattaa olla korvausasian ratkaisemiseksi tarpeellista tietoa.

SAMMANDRAG

I denna proposition föreslås det att brottsskadelagen ändras.

Enligt regeringsprogrammet för statsminister Sanna Marins regering är målet bl.a. att förbättra brottsoffers ställning genom att trygga ett bättre stöd för brottsoffer och anhöriga till offer för brott mot liv och möjlighet att få ersättningar från Statskontoret.

Med stöd av brottsskadelagen betalas brottsoffer ersättning för personskador och lidande som orsakats genom ett brott samt, om särskilda villkor uppfylls, även för saksador och ekonomisk skada. Ersättning enligt brottsskadelagen beviljas och betalas av Statskontoret.

Syftet med brottsskadelagen är att de ersättningar som betalas med stöd av den ska bestämmas så långt som möjligt i överensstämmelse med skadeståndslagen (412/1974). Ersättningskyddet enligt brottsskadelagen är dock inte lika omfattande som den skadelidandes rätt till skadestånd enligt skadeståndslagen. En närstående till en avlidet person har t.ex. inte med stöd av brottsskadelagen rätt till ersättning för det lidande som dödsfallet orsakat. Dessutom har ersättningarna för skador som orsakats brottsoffer begränsats genom att det föreskrivs om ett maximibelopp för vissa ersättningar. Lagen innehåller också en bestämmelse om grundavdrag som görs på ersättningarna. De föreskrivna maximibeloppen och grundavdragets belopp justeras genom förordning av statsrådet vart tredje år så att de motsvarar förändringen i penningvärdet.

Ersättning som betalas med stöd av brottsskadelagen är sekundär. Från det avdras den ersättning som sökanden har fått på grund av samma skada eller uppenbart har rätt till med stöd av någon annan lag eller frivillig försäkring. Ersättningen från gärningsmannen dras av endast till den del den har betalats.

Det föreslås att vissa lagstadgade maximibelopp för ersättning höjs så att de bättre motsvarar de ersättningar som i domstolarna påförts gärningsmannen. Det föreslås att maximibeloppet för ersättning för sveda och värk samt för annat tillfälligt men höjs från 12 500 euro till 18 000 euro. Det föreslås att maximibeloppet för ersättning för lidande som åsamkats brottsoffer höjs från 3 600 euro till 8 000 euro. Maximibeloppet för ersättning till offer för sexualbrott höjs från 9 700 euro till 16 000 euro och maximibeloppet för ersättning till minderåriga som blivit offer för sexualbrott höjs från 16 500 euro till 30 000 euro. Det föreslås också att den högsta ersättningen till offret för människohandel och tagande av gisslan ska vara 16 000 euro.

Dessutom föreslås det att närstående till den som avlidit som brottsoffer ska få ersättning för det lidande som dödsfallet orsakat dem under de förutsättningar som anges i

skadeståndslagen, dock så att ersättningens maximibelopp är 7 000 euro om sökanden är den avlidnes förälder, barn, make eller syskon eller någon annan särskilt närstående person som bott i samma hushåll. I annat fall är maximibeloppet 4 000 euro. Det föreslås också att ersättningen för en personskada som orsakats en närstående på grund av dödsfall höjs från 6 200 euro till 9 000 euro.

I betänkandet föreslås det att det nuvarande grundavdraget på 220 euro som gäller ersättningar för immateriella skador ersätts med den lägsta ersättning som ska betalas för alla skador. Enligt förslaget ska ersättning inte betalas om det ersättningsgilla beloppet är mindre än 100 euro. Det föreslås också att brottsoffret och en närstående till en avliden som har rätt till ersättning för lidande ska ha rätt att av Statskontoret få en betalningsförbindelse för den terapi som behövs för att åtgärda en psykisk störning som orsakats till följd av en brottsskada. Maximibeloppet av den ersättning som sammanlagt betalas för personskador och lidande på grund av ett och samma skadefall höjs från 63 000 euro till 100 000 euro.

Det föreslås att ändringssökandet ändras så att Statskontoret får möjlighet till självrättelse innan bemötandet lämnas till försäkringsdomstolen. I betänkandet föreslås det dessutom att Statskontorets rätt att få uppgifter utvidgas till att utöver de nuvarande omfatta också andra myndigheter och aktörer som kan förfoga över uppgifter som behövs för att avgöra ett ersättningsärende.

1 Asian tausta ja valmistelu

1.1 Tausta

Rikoksella aiheutetun vahingon korvaamisesta valtion varoista säädetään 1.1.2006 voimaan tulleessa rikosvahinkolaissa (1204/2005). Lain nojalla suoritetaan korvaus rikoksella aiheutetusta henkilövahingosta ja kärsimyksestä. Esinevahingosta ja taloudellisesta vahingosta voidaan suorittaa korvausta vain erityisten edellytysten täytyessä. Rikosvahinkolain mukaisen korvauksen myöntää ja suorittaa Valtiokonttori. Valtiokonttorin antamaan korvauspäätökseen voi hakea muutosta vakuutusoikeudelta.

Vahingon aiheuttaneen rikoksentekijän korvausvastuusta säädetään vahingonkorvauslaissa (412/1974). Voimassa olevan rikosvahinkolain tavoitteena on, että sen nojalla suoritettavat korvaukset henkilövahingosta ja kärsimyksestä määrättäisiin mahdollisimman yhdenmukaisesti vahingonkorvauslain säännösten kanssa. Rikosvahinkolain mukainen korvaussuoja ei kuitenkaan ole yhtä laaja kuin mitä vahinkoa kärsineen oikeus vahingonkorvaukseen vahingonkorvauslain mukaan on. Rikosvahinkolakia säädettyessä (HE 192/2005) rikosvahinkojen korvaamiseen osoitettavissa olevat rajalliset voimavarat päätettiin kohdistaa ensisijaisesti henkilövahinkojen korvaamiseen. Tästä syystä rikosvahinkolaista poistettiin surmansa saaneen läheisen oikeus korvaukseen kuolemantapauksen aiheuttamasta kärsimyksestä ja säädettiin surmansa saaneen läheiselle oikeus saada korvausta hänelle kuolemantapauksen seurauksena aiheutuneesta henkilövahingosta johtuvista kuluista ja ansionmenetyksestä. Lisäksi rikoksen uhrille aiheutuneen kärsimyksen korvaamista rajoitettiin säätämällä valtion varoista maksettavalle kärsimyskorvaukselle enimmäismäärä. Korvausmenon ennakkoinnin näkökulmasta pidettiin perusteltuna, että rikosvahinkolakiin sisällytetään enimmäismäärä myös tilapäisestä haitasta suoritettavalle korvaukselle ja säilytetään vahinkotapahtumakohtaiset enimmäismäärät sekä enimmäismäärä ansionmenetyksestä suoritettavalle korvaukselle. Rikosvahinkojen korvausjärjestelmästä valtiolle aiheutuvien kustannusten hallitsemiseksi lakiin otettiin myös säännös suoritettavista korvauksista tehtävästä perusvähennyksestä.

Säädetyt enimmäismäärät sekä perusvähennyksen euromäärä tarkistetaan valtioneuvoston asetuksella rahan arvon muutosta vastaavasti kolmen vuoden välein. Viimeisin tarkistus on tehty vuoden 2021 alussa voimaan tulleella valtioneuvoston asetuksella eräiden rikosvahinkolaissa säädettyjen rahamäärien tarkistamisesta (1097/2020).

Rikosvahinkolain mukaista korvausta määrätessään Valtiokonttorin on lain 30 §:n mukaan otettava päätöksensä perusteeksi tuomioistuimen korvausasiassa antama ratkaisu. Aineettomasta vahingosta suoritettavaa korvausta määrätessään Valtiokonttori tukeutuu erityisesti henkilövahinkoasiain neuvottelukunnan suosituksiin. Henkilövahinkoasiain neuvottelukunta on lakisääteinen toimielin, jonka keskeisenä tehtävänä on seurata henkilöön kohdistuvien vahinkojen korvaamista koskevaa oikeus- ja korvauskäytäntöä ja siihen perustuen antaa yleisiä suosituksia vahingonkorvauslain 5 luvun säännösten nojalla kivusta ja särystä sekä muusta tilapäisestä haitasta, pysyvästä haitasta sekä kärsimyksestä suoritettavien korvausten määristä (laki henkilövahinkoasiain neuvottelukunnasta 513/2004, 2 §).

Rikosvahinkolain nojalla suoritettava korvaus on toissijainen. Siitä vähennetään korvaus, jonka hakija on saman vahingon johdosta saanut tai ilmeisesti on oikeutettu saamaan muun lain tai vapaaehtoisen vakuutuksen perusteella. Rikoksentekijältä tai vahingosta isännänvastuussa olevalta tuleva korvaus vähennetään vain siltä osin kuin sitä on suoritettu. Vakuutuksen perusteella suoritettavaa kuolemantapauskorvausta ei kuitenkaan vähennetä rikosvahinkolain nojalla maksettavasta korvauksesta. (Rikosvahinkolaki 19 §.)

Oikeusministeriössä laadittiin vuonna 2009 arviomuistio rikosvahinkolain mukaisesta surmansa saaneen läheisen korvaussuojasta (Oikeusministeriön lausuntoja ja selvityksiä 2009:14). Muistiossa katsottiin, että surmansa saaneen läheisille suoritettavan kärsimyskorvauksen palauttamiselle rikosvahinkolakiin ei ole tarvetta, mikäli läheisten korvaussuojaa saadaan parannettua muistiossa esitetyillä tai mahdollisilla muilla toimenpiteillä siten, että läheisten korvaussuojalle asetetut tavoitteet toteutuvat. Muistiossa ehdotettiin muun muassa, että sairaanhoitokuluina korvattavista terapiakuluista olisi mahdollista saada etukäteen Valtiokonttorin maksusitoumus ja että perusvähennys kohdennettaisiin pelkästään aineettomista vahingoista suoritettavaan korvaukseen. Ehdotetuista muutoksista jälkimmäinen otettiin sittemmin lakiin. Muutos paransi surmansa saaneen läheisten asemaa siten, että heille maksettavista korvauksista ei enää tehdä perusvähennystä. Eduskuntakäsittelyn aikana lakivaliokunta (LaVM 29/2010 vp) piti tärkeänä, että jatkossa kiinnitetään huomiota siihen, onko henkirikosten uhrien läheisten asemaa tarvetta ja mahdollista parantaa myös muilla tavoin.

1.2 Valmistelu

Yksi pääministeri Sanna Marinin hallituksen ohjelman (Osallistava ja osaava Suomi – sosiaalisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestävä yhteiskunta, 2019) strategisista tavoitteista on turvallinen oikeusvaltio. Tämän tavoitteen toteuttamiseksi tulee muun mu-

assa parantaa rikosuhrien asemaa turvaamalla rikoksen uhrin ja henkirikoksen uhrin omaisten parempi tuki ja mahdollisuus saada korvauksia Valtiokonttorilta.

Oikeusministeriö julkaisi 21.6.2021 arviomuistion rikosvahinkolain muutostarpeista (OM042:00/2021). Muistiossa todettiin, että rikoksen uhrin ja henkirikoksen uhrin läheisen turvaverkko on Suomessa melko kattava, eikä rikoksella aiheutettujen vahinkojen täysimääräinen korvaaminen valtion varoista ole tarpeen. Voimassa olevan rikosvahinkolain katsottiin takaavan rikoksen uhrille melko hyvän perusturvan myös silloin, kun uhrilla ei ole mahdollisuutta saada korvausta rikoksen tekijältä tai muusta korvausjärjestelmästä. Muistion johtopäätöksissä pidettiin kuitenkin perusteltuna, että rikoksen uhrin ja henkirikoksen uhrin läheisen korvaussuojan parantamiseksi harkitaan eräitä lainsäädäntömuutoksia.

Arviomuistiosta saadussa lausuntopalautteessa voimassa olevan rikosvahinkolain merkittävimpänä puutteena pidettiin aineettomille vahingoille asetettujen enimmäismäärien alhaista tasoa suhteessa tuomittuihin korvauksiin sekä sitä, että surmansa saaneen läheisillä ei ole oikeutta saada korvausta kuolemantapauksen aiheuttamasta henkisestä kärsimyksestä. Lausunnonantajat olivat myös yksimielisiä siitä, että Valtiokonttorin tiedonsaantioikeutta tulisi laajentaa. Arviomuistiota koskevat asiakirjat ovat julkisesti saatavilla osoitteessa <https://oikeusministerio.fi/hanke?tunnus=OM042:00/2021>.

Oikeusministeriö asetti 28.3.2022 työryhmän, jonka tehtävänä oli valmistella hallituksen esityksen muotoon laadittu ehdotus rikosvahinkolain muuttamiseksi. Rikosvahinkolakia tuli toimeksiannon mukaan ehdottaa muutettavaksi siten, että laissa säädettyjä enimmäiskorvausmääriä korotetaan, surmansa saaneen läheisille säädetään oikeus kärsimyskorvaukseen, rikoksen uhreille sekä surmansa saaneen läheisille säädetään oikeus saada maksusitoumus rikoksen vuoksi tarpeellisten terapiakulujen korvaamisesta, perusvähennys poistetaan ja Valtiokonttorin tiedonsaantioikeutta laajennetaan. Työryhmän toimikausi päättyi 31.1.2023.

2 Nykytila ja sen arviointi

2.1 Rikosvahinkolain nojalla suoritetut korvaukset

Valtiokonttorille on vuosina 2020–2022 saapunut keskimäärin 4 525 rikosvahinkohakemusta vuodessa. Maksettujen korvausten määrä on vastaavana aikana ollut vuosittain keskimäärin 13,1 miljoonaa euroa. Suurin osa maksetuista korvauksista on kohdistunut aineettomien vahinkojen korvaamiseen. Kivusta ja särystä sekä muusta tilapäisestä haitasta, pysyvästä haitasta ja kärsimyksestä on myönnetty korvausta yhteensä keskimäärin noin 8,6 miljoonaa euroa vuodessa. Aineettomista vahingoista maksettavan korvauksen määrää on vähentänyt niistä tehty perusvähennys, jonka yhteismäärä on ollut vuosittain keskimäärin 0,7 miljoonaa euroa.

Aineellisten vahinkojen osuus kaikista maksetuista korvauksista on ollut vuosittain noin kolmannes. Sairaanhoidokustannuksia ja muita rikosvahinkolain nojalla korvattavia kuluja on maksettu keskimäärin 1,3 miljoonaa euroa ja ansionmenetystä keskimäärin 3,2 miljoonaa euroa vuodessa. Esine- ja taloudellisten vahinkojen osuus maksetuista korvauksista on ollut keskimäärin vain noin 0,5 prosenttia vuodessa.

Taulukko 1. Valtiokonttorin myöntämät korvaukset 2020–2022.

Vuosi	Hakemukset (kpl)	Päätökset (kpl)	Myönnetyt korvaukset (€)	Korvausten keskiarvo (€)	Korvausten mediaani (€)
2020	4 160	4 773	13 410 000	2 810	1 370
2021	4 644	4 777	14 079 000	2 947	1 416
2022	4 771	4 438	11 705 000	2 637	1 187
Keskiarvo	4 525	4 663	13 064 000	2 802	1 324

Korvaushakemusten keskimääräinen käsittelyaika vuonna 2022 oli 4,6 kuukautta. Rikosvahinkoasioiden käsittelyyn käytettiin 17,6 henkilötyövuoden työpanos. Maksetuista korvauksista noin 30 prosenttia saadaan perittyä vahingosta vastuussa olevilta. Rikosvahinkokorvausten perinnän täytäntöönpanosta huolehtii Oikeusrekisterikeskus.

2.2 Henkilövahingon kärsineelle korvattavat terapiakulut

Rikosvahinkolain 4 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaan henkilövahingon kärsineelle suoritetaan korvaus muun muassa tarpeellisista sairaanhoitokustannuksista ja muista tarpeellisista kuluista. Lainkohdan yksityiskohtaisten perusteluiden mukaan tarkoituksena on, että 4 §:n 1 momenttia sovelletaan samalla tavalla kuin sisällöllisesti vastaavaa vahingonkorvauslain 5 luvun 2 §:ää. Sairaanhoitokustannusten korvattavuutta koskevaa rikosvahinkolain säännöstä täsmennetään kuitenkin saman pykälän 3 momentissa, jonka mukaan rikosvahinkolain nojalla kuntoutuskuluja korvataan vain siltä osin kuin kysymyksessä ovat sairaanhoitoon välittömästi liittyvästä lääkinnällisestä kuntoutuksesta aiheutuvat kustannukset. Korvattavaa lääkinnällistä kuntoutusta on esimerkiksi lyhytaikainen ja läheisesti henkilövahingon hoitoon liittyvä fysioterapia, psykoterapia sekä kriisi- tai muu vastaava terapia. Vastaavaa rajoitusta ei sisälly vahingonkorvauslain 5 luvun 2 §:ään. Ammatillisesta kuntoutuksesta aiheutuvia kustannuksia ei korvata rikosvahinkolain nojalla.

Vuosina 2020–2022 henkilövahingon kärsineelle tarpeellisista sairaanhoitokuluista on suoritettu korvausta keskimäärin 350 000 euroa vuodessa. Näistä kuluista arviolta noin 10 prosenttia on kohdistunut terapiakuluihin. Tyypillisesti Valtiokonttorin korvaamat terapiajaksot ovat 10 käyntikerran pituisia. Vakavimpien rikosten johdosta terapiaa on saatettu korvata kuitenkin jopa useiden vuosien ajan.

2.3 Tilapäisestä haitasta suoritettava korvaus

Rikosvahinkolain 4 §:n 1 momentin 3 kohdan mukaan henkilövahingon kärsineelle suoritetaan korvaus muun muassa kivusta ja särystä sekä muusta tilapäisestä haitasta. Korvaus määrätään vahingonkorvauslain 5 luvun 2 c §:ssä säädetyin perustein (rikosvahinkolaki 5 § 2 mom.). Korvausta määrättäessä otetaan huomioon erityisesti henkilövahingon laatu ja vaikeusaste, sen edellyttämän hoidon laatu ja kestoaika sekä siitä aiheutuvan haitan kestoaika. Kivusta ja särystä sekä muusta tilapäisestä haitasta maksettavalle korvaukselle on rikosvahinkolain 5 §:n 2 momentissa asetettu enimmäismäärä, joka vuonna 2023 on enintään 12 500 euroa vähennettynä lain 19 §:ssä tarkoitettun muualta tulevan korvauksen määrällä.

Vuosina 2020–2022 on vuosittain ratkaistu keskimäärin 2 560 hakemusta, jossa on vaadittu korvausta tilapäisestä haitasta. Tilapäistä haittaa koskevien korvausvaatimusten yhteismäärä on vuosittain ollut keskimäärin 5 miljoonaa euroa ja myönnettyjen kor-

vausten määrä ennen tehtyjä vähennyksiä keskimäärin 4,76 miljoonaa euroa. Myönnetystä tilapäisen haitan korvauksesta noin 15 prosenttia on korvattu psyykkisenä tilapäisenä haittana. Rikosvahinkolain mukainen enimmäiskorvaus tilapäisestä haitasta on vuosittain myönnetty keskimäärin 17 hakijalle.

Henkilövahinkoasiain neuvottelukunta on vuonna 2020 julkaisemissaan suosituksissa antanut suositukset muun ohella tilapäisen haitan korvausmääristä. Yksittäisistä vammoista suositellut korvaukset ovat enimmillään 25 000 euroa. Näin suureen tilapäisen haitan korvaukseen voivat yleisessä oikeuskäytännössä oikeuttaa vammat, joista aiheutuu erittäin vakavaa haittaa yli 2 vuoden ajan ja joista jää pysyvää haittaa. Henkilövahinkoasiain neuvottelukunnan suositusten mukaan tällaisia voivat olla vaikea aivovamma, vaikea kallonsisäinen verenvuoto sekä selkäytimen tai hermojuurien vaurio. Ainoastaan näiden vammojen osalta suositeltu enimmäiskorvausmäärä ylittää 18 000 euroa. Esimerkiksi vaikeasta palovammasta sekä vaikeasta ampumavammasta suositeltu enimmäiskorvaus on 18 000 euroa.

Oikeuskäytännössä tilapäisestä haitasta tuomittujen korvausten määrä on vaihdellut 1 eurosta 43 000 euroon. Vuoden 2018 tammi-kesäkuussa yli puolet tuomituista fyysisen tilapäisen haitan korvauksista oli määrältään enintään 500 euroa ja vain noin 5 prosenttia ylitti 3 800 euroa. Tilapäisestä psyykkisestä haitasta tuomitut korvaukset olivat keskimäärin selkeästi korkeampia kuin fyysisestä tilapäisestä haitasta tuomitut korvaukset. Puolet psyykkisestä tilapäisestä haitasta tuomituista korvauksista oli enintään 1 500 euroa ja noin 5 prosenttia ylitti 6 000 euroa. (Henkilövahinkoasiain neuvottelukunnan suositukset 2020, s. 52.)

2.4 Kuolemantapauksen johdosta suoritettavat korvaukset

Rikosvahinkolain 8 §:n mukaan kuolemantapauksen johdosta suoritettavat korvaukset määrätään vahingonkorvauslain 5 luvun 3–4 ja 4 b §:ssä säädetyin edellytyksin. Korvattavia ovat kohtuulliset hautaamisesta aiheutuneet ja siihen liittyvät kulut (8 § 1 mom.) sekä elatuksen menetys (8 § 2 mom.). Lisäksi korvataan surmansa saaneen läheiselle kuolemantapauksen seurauksena aiheutuneesta henkilövahingosta johtuvat tarpeelliset sairaanhoitokustannukset ja muut tarpeelliset kulut sekä ansionmenetys. Sairaanhoitokustannuksina korvataan myös sairaanhoitoon välittömästi liittyvästä lääkinnällisestä kuntoutuksesta aiheutuneet kustannukset. Ansionmenetyksestä maksettava korvaus voi kuitenkin olla enintään 150 euroa päivältä vähennettynä korvaukseen oikeutetulle samalta ajalta tulevalla ansiotulolla. Surmansa saaneen läheiselle kuolemantapauksen seurauksena aiheutuneesta henkilövahingosta suoritettava korvaus voi olla

yhteensä enintään 6 200 euroa. Enimmäismäärää vähentää muualta tulevan korvauksen määrä. (8 § 3 mom.) Vahingonkorvauslaista sekä aiemmasta rikosvahinkolaista (935/1973) poiketen voimassa olevan rikosvahinkolain nojalla ei suoriteta korvausta surmansa saaneen läheiselle kuolemantapauksen johdosta aiheutuneesta kärsimyksestä.

Vahingonkorvauslain 5 luvun 4 a §:n mukaan surmansa saaneen vanhemmilla, lapsilla ja aviopuolisolla sekä muulla näihin rinnastettavalla surmansa saaneelle erityisen läheisellä henkilöllä on oikeus saada korvausta kuolemantapauksen aiheuttamasta kärsimyksestä. Läheisyyden lisäksi edellytyksenä on, että kuolema on aiheutettu tahallisesti tai törkeästä huolimattomuudesta ja korvauksen tuomitseminen harkitaan kohtuulliseksi ottamalla huomioon surmansa saaneen ja korvausta vaativan välisen suhteen läheisyys, teon laatu sekä muut olosuhteet. Surmansa saaneen läheiselle suoritettavaa kärsimyskorvausta koskeva vahingonkorvauslain säännös tuli voimaan 1.2.1999. Samassa yhteydessä tuolloin voimassa olleeseen rikosvahinkolakiin lisättiin uusi 6 a §, jonka mukaan surmansa saaneen läheiselle suoritettiin korvausta kuolemantapauksen aiheuttamasta kärsimyksestä vahingonkorvauslain 5 luvun 4 a §:ssä säädettyin edellytyksin. Vahingonkorvauslaista poiketen rikosvahinkolain nojalla maksettavalle korvaukselle asetettiin kuitenkin 20 000 markan enimmäismäärä. Surmansa saaneen läheisen oikeus korvaukseen kuolemantapauksen aiheuttamasta kärsimyksestä poistettiin rikosvahinkolaista sen uudistuksen yhteydessä vuonna 2006.

Kuolemantapauksen aiheuttamasta kärsimyksestä voidaan rikosvahinkolain nojalla siis suorittaa korvausta, jos rikos on tapahtunut 1.2.1999 ja 31.12.2005 välisenä aikana. Vuosina 2003–2007 Valtiokonttorille esitettiin vuosittain keskimäärin 256 surmansa saaneen läheiselle kuolemantapauksen johdosta aiheutunutta kärsimystä koskevaa korvausvaatimusta. Näistä 218 perustui tuomioistuimen päätökseen. Korvausta myönnettiin keskimäärin 139 hakijalle, joista 117:n korvausvaatimus perustui tuomioistuimen korvausasiassa antamaan ratkaisuun. Surmansa saaneen läheiselle aiheutuneesta kärsimyksestä suoritettiin korvausta vuosina 2003–2007 keskimäärin 354 000 euroa vuodessa. Rikosvahinkolain nojalla korvattu määrä oli keskimäärin 22 prosenttia tuomioistuimen tuomitsemista korvauksista.

Valtiokonttorilta vaaditut samoin kuin Valtiokonttorin myöntämät korvaukset surmansa saaneen läheiselle aiheutuneesta henkilövahingosta ovat olleet varsin pieniä. Vuonna 2020 sairaanhoitokuluja sekä muita surmansa saaneen läheiselle aiheutuneita kuluja vaadittiin korvattavaksi kahdeksassa hakemuksessa yhteensä 11 800 euroa ja vuonna 2021 kuudessa hakemuksessa yhteensä 12 300 euroa. Korvausta maksettiin vuonna 2020 noin 6 700 euroa ja vuonna 2021 noin 9 700 euroa. Vuonna 2020 Valtiokonttori maksoi korvausta yhteensä 82:ssa ja vuonna 2021 yhteensä 113 vahingossa, joissa korvausperusteena oli murha, tappo tai törkeä kuolemantuottamus.

Taulukko 2. Kuolemantapauksen johdosta maksetut korvaukset 2003–2007 ja 2018–2022.

Maksuvuosi	Läheisen kärsimys	Läheisen kulut	Läheisen ansionmenetykset	Elatuksen menetykset	Hautauskulut
2003	263 000			119 300	200 100
2004	215 000			104 500	191 600
2005	376 000			121 700	210 400
2006	671 000	2 700	2 600	46 100	197 100
2007	249 000			68 100	137 300
Yhteensä	1 774 000	2 700	2 600	459 700	936 500

Maksuvuosi	Läheisen kärsimys	Läheisen kulut	Läheisen ansionmenetykset	Elatuksen menetykset	Hautauskulut
2018	0	6 700	32 900	26 800	187 400
2019	11 100	11 400	22 900	15 500	128 400
2020	3 500	6 700	20 700	11 800	113 200
2021	0	9 700	11 700	20 300	157 500
2022	0	10 900	6 900	32 900	114 700
Yhteensä	14 600	2 700	95 100	107 300	701 200

Tahallisia henkirikoksia tehdään Suomessa vuosittain keskimäärin 80 ja kuolemantuottamuksen seurauksena menehtyy vuosittain keskimäärin 29 henkilöä (stat.fi). Valtaosa kuolemantuottamuksista kuitenkin tapahtuu liikenteessä, jolloin myös niistä suoritettavat korvaukset maksetaan ensisijaisesti liikennevakuutuksesta.

Henkilövahinkoasiain neuvottelukunnan suosituksissa vanhemmalle suositeltu korvaus lapsen kuoleman aiheuttamasta kärsimyksestä on 3 000–12 000 euroa ja lapselle suositeltu korvaus vanhemman kuoleman aiheuttamasta kärsimyksestä 3 000–15 000 euroa. Puolison kuoleman aiheuttamasta kärsimyksestä suositeltu korvaus on 3 000–11 000 euroa ja sisaruksen kuoleman aiheuttamasta kärsimyksestä 2 000–8 000 euroa. Läheiselle aiheutunutta kärsimystä koskevat korvaussuositukset perustuvat oikeuskäytäntöön ja kuvaavat sitä vaihteluväliä, jonka rajoissa korvaus voidaan normaalitapauksissa määrätä.

Henkilövahinkoasiain neuvottelukunnan aineiston mukaan vuosina 2012 ja 2015 sekä vuoden 2018 tammi–kesäkuussa käräjäoikeuksissa tuomittiin yhteensä 330 korvausta

kuolemantapauksen aiheuttamasta kärsimyksestä. Tuomitut korvaukset kohdistuivat pääosin täysi-ikäisiin uhreihin ja täysi-ikäisiin korvauksensaajiin. Käräjäoikeudessa tuomitut määrät vaihtelivat 500 eurosta reiluun 30 000 euroon keskimääräisen korvauksen ollessa 7 600 euroa. Korvausmäärien huomattavaa vaihtelua selittää se, että jokainen korvausvaatimus arvioidaan tapauskohtaisesti ja arviointiin vaikuttavat monet eri tekijät.

2.5 Loukkauksen aiheuttamasta kärsimyksestä suoritettava korvaus

Loukkauksen aiheuttaman kärsimyksen korvaamisen edellytyksistä säädetään rikosvahinkolain 9 §:ssä. Kärsimyksellä tarkoitetaan sitä henkistä kärsimystunnetta, joka henkilölle aiheutuu häneen kohdistetun rikoksen seurauksena. Kärsimys voi tyypillisesti ilmetä esimerkiksi pelon, nöyryytyksen, häpeän tai mielipahan tunteena. Oikeus korvaukseen perustuu yksinomaan rikoksen luonteeseen eikä se edellytä selvitystä uhrille aiheutuneesta tunnereaktiosta tai että rikoksesta on samalla aiheutunut uhrille myös henkilövahinko. Rikosvahinkolain 9 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaan oikeus valtion varoista maksettavaan korvaukseen loukkauksen aiheuttamasta kärsimyksestä on ensinnäkin sillä, jonka seksuaalista itsemääräämisoikeutta tai jonka vapautta muuten on rikoksella loukattu. Saman momentin 2 kohdan mukaan oikeus korvaukseen kärsimyksestä on myös sillä, jonka henkilökohtaista koskemattomuutta on erityisen vakavasti loukattu tapon, murhan tai surman yrityksellä, törkeällä pahoinpitelyllä tai sen yrityksellä taikka muulla näihin rinnastettavalla rikoksella.

Rikosvahinkolain 9 §:n 2 momentin mukaan kärsimyksestä suoritettava korvaus määrätään vahingonkorvauslain 5 luvun 6 §:n 2 momentissa säädettyjen perusteiden mukaan. Korvaus määrätään siten sen kärsimyksen perusteella, jonka loukkaus on omaan aiheuttamaan ottaen erityisesti huomioon loukkauksen laatu, loukatun asema, loukkaajan ja loukatun välinen suhde sekä loukkauksen julkisuus. Valtion varoista maksettavan korvauksen määrää rajoittavat kuitenkin rikosvahinkolaissa säädettyt enimmäismäärät. Vuoden 2021 alusta lukien enimmäiskorvaus tekohetkellä alle 18-vuotiaalle seksuaalirikoksen uhrille on ollut 16 500 euroa, enimmäiskorvaus muulle seksuaalirikoksen uhrille 9 700 euroa ja enimmäiskorvaus muun rikoksen uhrille (jäljempänä yleinen kärsimyskorvaus) 3 600 euroa vähennettynä lain 19 §:ssä tarkoitettulla muualta tulevan korvauksen määrällä.

Taulukko 3. Loukkauksen aiheuttaman kärsimyksen johdosta suoritettavat korvaukset keskimäärin vuosina 2020–2022.

Rikostyyppi	Vaatus (kpl)	Vaadittu korvaus (€)	Myönnetty korvaus (€)	Korvaus/ vaatus	Keskim. korvaus	Enimmäis- korvaus (kpl)
Muu rikos	1 499	3 070 500	2 187 600	71 %	1 460	138
Seksuaalirikos, täysi-ikäinen	135	526 700	495 700	94 %	3 680	3
Seksuaalirikos, alaikäinen	269	1 287 700	1 202 100	94 %	4 550	9
Yhteensä	1 903	4 884 900	3 885 400	86 %	3 230	150

Vuosina 2020–2022 Valtiokonttori on ratkaissut vuosittain keskimäärin 1 903 loukkauksen aiheuttamaa kärsimystä koskevaa korvausvaatimusta. Korvausta on myönnetty keskimäärin 86 prosenttia vaaditun korvauksen määrästä. Ratkaistuista kärsimyskorvausvaatimuksista keskimäärin 1 499 on kohdistunut muuhun kuin seksuaalirikokseen. Näistä myönnetty korvaus on ollut keskimäärin 71 prosenttia vaaditun korvauksen määrästä keskimääräisen korvauksen ollessa 1 460 euroa. Rikosvahinkolain mukainen enimmäiskorvaus loukkauksen aiheuttamasta kärsimyksestä on vuosina 2020–2022 myönnetty noin 9 prosentille yleistä kärsimyskorvausta vaatineista.

Vastaavana aikana täysi-ikäiseen kohdistuneesta seksuaalirikoksesta aiheutunutta kärsimystä koskevia korvausvaatimuksia on ratkaistu keskimäärin 135 vuodessa. Korvausta on myönnetty keskimäärin 94 prosenttia vaaditusta korvausmäärästä. Enimmäiskorvaus myönnettiin yhteensä kolmelle täysi-ikäisenä seksuaalirikoksen uhriksi joutuneelle hakijalle (2 prosentille korvausta vaatineista). Vuosina 2020–2022 kaikkiaan 269 vaatimusta perustui alaikäiseen kohdistuneeseen seksuaalirikokseen. Keskimääräinen korvausvaatimus alaikäiseen kohdistuneesta seksuaalirikoksesta aiheutuneesta kärsimyksestä oli 4 787 euroa myönnetyn korvauksen oltua keskimäärin 4 550 euroa. Enimmäiskorvaus kärsimyksestä myönnettiin yhteensä 9:lle tekohetkellä alle 18-vuotiaalle seksuaalirikoksen uhrille (3 prosentille korvausta vaatineista).

Henkilövahinkoasiain neuvottelukunnan suosituksissa loukkauksen aiheuttamasta kärsimyksestä suositellut korvausmäärät vaihtelevat 100 eurosta 30 000 euroon. Korkeimmat korvaussuosituksat kohdistuvat ihmiskaupan (5 000–30 000 euroa) ja panttivangin ottamisen uhrille korvattavaan kärsimykseen (2 000–3 000 euroa) sekä pitkään jatkuneen lapsen seksuaalisen hyväksikäytön uhrille korvattavaan kärsimykseen (10 000–30 000 euroa).

Loukkauksen aiheuttamasta kärsimyksestä tuomittujen korvausten suuruus on oikeuskäytännössä vaihdellut 1 eurosta noin 72 000 euroon. Tuomioiden perustana olleet vahinkotapahtumat ovat painottuneet lieviin loukkauksiin. Kärsimyksestä tuomituista vahingonkorvauksista puolet on ollut määrältään korkeintaan 1 000 euroa ja vain 5 prosentissa tapauksista tuomittu korvaus on ylittänyt 6 000 euroa. Seksuaalirikoksissa korvaustaso on ollut selvästi keskimääräistä korkeampi. Esimerkiksi raiskauksen osalta korvaustaso on vaihdellut 1 000 eurosta 16 000 euroon ja tuomituista korvauksista noin 5 prosenttia on ylittänyt 11 000 euroa. Lapsen seksuaalisen hyväksikäytön osalta tuomitut korvaukset ovat olleet 800 eurosta 30 000 euroon ja noin 5 prosenttia tuomituista korvauksista on ylittänyt 12 000 euroa. (Henkilövahinkoasiain neuvottelukunnan suosituksia 2020.)

2.6 Henkilövahingosta ja kärsimyksestä korvattava enimmäismäärä

Vahinkoa kärsineelle voidaan rikosvahinkolain 10 §:n mukaan suorittaa saman vahinkotapahtuman perusteella korvausta henkilövahingosta ja kärsimyksestä yhteensä enintään 63 000 euroa. Kärsimyskorvauksen lisäksi enimmäismäärään sisältyvät henkilövahingon johdosta maksettavat sairaanhoito- ja muut kulut sekä tilapäisen ja pysyvän haitan korvaukset. Ansionmenetyksestä ja elatuksen menetyksestä suoritettavia toistuvia suorituksia ei sisällytetä enimmäismäärään. Enimmäiskorvausmäärästä vähennetään lain 19 §:ssä tarkoitettujen muualta tulevien korvausten yhteismäärä.

Pääsääntöisesti henkilövahingosta ja kärsimyksestä suoritettava enimmäiskorvaus täyttyy vahingoissa, joissa rikoksen uhrille on muiden vahinkojen lisäksi aiheutunut pysyvä toiminnallinen haitta. Haitan suuruuden arvioimiseksi erilaisten vammojen ja sairauksien aiheuttamat haitat suhteutetaan toisiinsa jakamalla vammat ja sairaudet niiden lääketieteellisen laadun ja vaikeusasteen perusteella 20 haittaluokkaan. Tarkemmat säännökset pysyvän haitan arvioinnista on annettu valtioneuvoston asetuksella työtaturma- ja ammattitautilaissa tarkoitettusta haittaluokituksesta (768/2015).

Rikosvahinkolaissa säädetty saman vahinkotapahtuman johdosta suoritettava enimmäiskorvaus henkilövahingosta ja kärsimyksestä on vuosina 2020–2022 täytynyt yhteensä 8 vahinkotapahtumassa. Näissä rikoksen uhrille aiheutunut haittaluokka on ollut vähintään 12. Ilman laissa asetettua vahinkotapahtumakohtaisen korvauksen enimmäismäärää korkein pysyvästä haitasta suoritettava korvaus olisi määriteltujen haittojen osalta ikävähennys huomioon ottaen ollut noin 104 000 euroa.

2.7 Perusvähennys

Vahinkoa kärsineelle saman vahinkotapahtuman perusteella kivusta ja särystä sekä muusta tilapäisestä haitasta, pysyvästä haitasta ja kärsimyksestä suoritettavien korvausten yhteismäärästä tehdään rikosvahinkolain 20 §:n mukaan perusvähennys. Perusvähennyksen määrä on vuodesta 2018 lukien ollut 220 euroa. Perusvähennystä koskeva säännös otettiin rikosvahinkolakiin lain kokonaisuudistuksen yhteydessä samalla kun korvattavan vahingon vähimmäismäärää koskevasta sääntelystä luovuttiin. Perusvähennyksen tarkoituksena oli rahoittaa uhrin asemaan tehtyjä parannuksia sekä tehostaa korvausjärjestelmän toimintaa. Alkuperäinen perusvähennystä koskeva säännös kohdistui kaikkiin korvauksensaajiin, mutta vuonna 2011 vähennys rajattiin kosemaan aineettomista vahingoista suoritettavien korvausten yhteismäärää. Tehdyllä muutoksella pyrittiin parantamaan erityisesti surmansa saaneen läheisten sekä muiden pelkästään taloudellista vahinkoa kärsineiden asemaa.

Perusvähennys tehdään vuosittain noin 3 550 vahingossa. Vähennys on pienentänyt rikosvahinkojen korvausmenoa keskimäärin 700 000 eurolla vuodessa.

2.8 Korvausasian ratkaisemisen edellytykset ja ennakkokorvaus

Rikosvahinkolain 27 §:n mukaan korvausasiaa ei voida ratkaista ennen kuin hakijan oikeus korvaukseen vahingosta vastuussa olevalta on ratkaistu ensimmäisessä oikeusasteessa tai syyte rikoksentehtijää vastaan on päätetty jättää nostamatta. Valtiokonttori voi kuitenkin ratkaista asian, jos syytetä ei ole nostettu tai päätöstä syyttämättä jättämisestä tehty kuuden kuukauden kuluessa siitä, kun poliisi sai rikoksesta tiedon. Valtiokonttori voi lykätä korvausasian ratkaisemista, jos hakijan oikeus saada korvausta muun lain tai vakuutuksen perusteella on perusteeltaan tai määrältään riittävä tai muusta syystä epäselvä.

Korvauksen hakijalla on rikosvahinkolain 28 §:n mukaan oikeus ennakkokorvaukseen silloin, kun korvausasian ratkaisu Valtiokonttorissa viivästyy hakijasta riippumattomista syistä. Lainkohdan esitöiden mukaan ennakkokorvauksella tarkoitetaan ennen lopullisen korvauspäätöksen tekemistä maksettavaa määrää, joka perustuu korvaushakemuksen alustavaan arviointiin. Viivästymisen lisäksi rikosvahinkolain nojalla suoritettavan ennakkokorvauksen edellytyksenä on, että hakijalla on ilmeinen oikeus määrältään merkittävään korvaukseen.

Rikosvahinkoasioiden keskimääräinen käsittelyaika Valtiokonttorissa on viime vuosina ollut noin 4 kuukautta. Ennakkokorvausta koskevia vaatimuksia esitetään vuosittain arviolta noin 300. Ennakkokorvausta vaatineista arviolta noin 60 prosentille joko myönnetään ennakkokorvaus tai asian ollessa kokonaan ratkaistavissa annetaan lopullinen korvauspäätös.

2.9 Muutoksenhaku

Muutoksenhausta säädetään rikosvahinkolain 38 §:ssä. Rikosvahinkoasioissa käytössä on yksiportainen muutoksenhakujärjestelmä, jossa Valtiokonttorin päätökseen haetaan muutosta valittamalla siitä 30 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista vakuutusoikeuteen. Vakuutusoikeuden päätöksestä ei ole valitusoikeutta. Ylimääräisestä muutoksenhausta säädetään rikosvahinkolain 39 §:ssä, jonka mukaan vakuutusoikeus voi Valtiokonttorin esityksestä tai asianosaisen hakemuksesta poistaa päätöksen ja ottaa tai määrätä Valtiokonttorin ottamaan asian uudelleen käsiteltäväksi, jos Valtiokonttorin tai vakuutusoikeuden lainvoimainen päätös perustuu virheelliseen tai puutteelliseen selvitykseen tai jos on ilmeistä, että päätös on lain vastainen.

Vuosina 2018–2021 valituksia vakuutusoikeudelle on vuosittain tehty keskimäärin 128. Vakuutusoikeus on hylännyt tai jättänyt tutkimatta keskimäärin 95 asiaa vuodessa. Keskimäärin 12 asiassa vakuutusoikeus on muuttanut Valtiokonttorin päätöstä. Valtiokonttorille uudelleen käsiteltäväksi palautettuja asioita on ollut vuosittain keskimäärin 21. Palautuksista noin puolet on tehty Valtiokonttorin pyynnöstä tilanteessa, jossa hakija on valituksensa yhteydessä toimittanut uutta selvitystä. Rikosvahinkoa koskevien valitusten keskimääräinen käsittelyaika vakuutusoikeudessa vuonna 2021 oli 11 kuukautta.

2.10 Valtiokonttorin oikeus saada tietoja

Rikosvahinkolain 47 §:n mukaan Valtiokonttorilla on oikeus saada maksutta sekä salassapitosäännösten ja -määräysten estämättä eräitä korvausasian selvittämiseksi välttämättömiä asiakirjoja ja tietoja. Tiedonsaantioikeus koskee asiakirjoja ja tietoja tuomioistuimilta, poliisi-, kriminaalihuolto-, vankeinhoito- sekä sosiaali- ja terveydenhuollon viranomaisilta ja laitoksilta, säilöön otettujen ulkomaalaisten kohtelusta ja säilöönottoyksiköstä annetussa laissa (116/2002) tarkoitettuilta säilöönottoyksiköiltä, Eläketurvakeskukselta, eläke- ja vakuutuslaitoksilta sekä korvauksen hakijan työnantajalta, työttömyyskassalta ja muilta etuuden myöntäjiltä.

Rikosvahinkolain 26 §:ssä säädetään korvauksenhakijan velvollisuudesta antaa Valtiokonttorille selvityksiä. Lainkohdan mukaan korvaushakemukseen on liitettävä jäljennös korvausasiassa annetusta tuomiosta tai esitutkintapöytäkirjasta tai muu luotettava selvitys vahinkotapahtumasta. Lisäksi hakijan on annettava Valtiokonttorille muut korvausasian selvittämiseksi tarpeelliset asiakirjat ja tiedot. Tällaisia tietoja ovat esimerkiksi vahingon määrää ja laatua selventävät tiedot. Velvollisuus esittää selvityksiä rajoittuu säännöksen mukaan siihen, mitä hakijalta voidaan kohtuudella vaatia ottaen huomioon myös Valtiokonttorin mahdollisuudet hankkia selvitys. Säännöksen mukaan hakijalla on myös velvollisuus ilmoittaa Valtiokonttorille, jos hän on saman vahingon johdosta saanut tai on ilmeisesti oikeutettu saamaan korvausta muualta.

Rikosvahinkolain 26 §:ssä säädetään myös työnantajan velvollisuudesta toimittaa Valtiokonttorille selvityksiä korvaushakemuksensa liitteenä. Työnantajan tulee liittää hakemukseensa selvitys henkilövahingon kärsineen työkyvyttömyydestä ja tälle työkyvyttömyysajalta maksamastaan palkasta. Lisäksi hakemukseen on liitettävä selvitys vahinkotapahtumasta, jollei selvityksen esittäminen ole henkilövahingon kärsineen tekemän korvaushakemuksen vuoksi tarpeetonta.

Valtiokonttorin käsittelemät henkilötiedot ovat suurelta osin erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia tietoja sekä rikostuomioihin ja rikkomuksiin liittyviä tietoja. Luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EU) 2016/679 (EU:n yleinen tietosuojasetus, jäljempänä myös tietosuojasetus) ja sen kansallista soveltamista täsmennetään ja täydennetään tietosuojalaissa (1050/2018). Tietosuojalain 6 §:n mukaan tietosuojasetuksen erityisiä henkilötietoryhmiä koskevaa käsittelykieltoa ei sovelleta tietojen käsittelyyn, josta säädetään laissa tai joka johtuu välittömästi rekisterinpitäjälle laissa säädetystä tehtävästä.

2.11 Suomea velvoittavat kansainväliset sopimukset ja EU-lainsäädäntö

Väkivaltarikosten uhreille suoritettavia korvauksia koskevan Euroopan neuvoston yleissopimuksen (SopS 8/1991) mukaan sopimusvaltiot osallistuvat korvauksen maksamiseen tahallisen väkivaltarikoksen uhriksi alueellaan joutuneelle rikoksen uhrille, joka ei voi saada muualta täysimääräistä korvausta hänelle aiheutuneesta vahingosta. Korvaukseen oikeutettuja ovat yleissopimuksen sopimusvaltioiden kansalaiset sekä niiden alueella vakinaisesti asuvat Euroopan neuvoston jäsenvaltioiden kansalaiset. Korvauksen tulee kattaa ainakin sairaanhoito- ja hautauskulut, tulojen menetys sekä elatuksen menetys elatukseen tai elatusapuun oikeutetulle. Sopimus sallii joillekin tai kaikille korvauslajeille asetettavat ala- ja ylärajat. Myös Euroopan neuvoston naisiin kohdistuvan

väkivallan ja perheväkivallan ehkäisemisestä ja torjumisesta laaditun yleissopimuksen (Istanbulin sopimus, SopS 53/2015) 30 artiklan 2 kohdassa edellytetään korvauksen maksamista valtion varoista siltä osin kuin vahingosta ei saada korvausta väkivallantehtäjältä tai muualta.

Rikoksen uhreille maksettavia korvauksia koskevan direktiivin (2004/80/EY, jäljempänä korvausdirektiivi) 12 artiklan 2 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on huolehdittava siitä, että niiden kansallisissa säädöksissä on säännökset niiden alueella tehtyjen tahallisten väkivaltarikosten uhreja koskevasta korvausjärjestelmästä, jolla varmistetaan uhreille oikeudenmukainen ja riittävä korvaus. Direktiivi jättää jäsenvaltioille harkintavallan sen suhteen, mitä pidetään oikeudenmukaisena ja riittävänä korvauksena. Direktiivi myös asettaa jäsenvaltioille tiettyjä menettelyllisiä velvoitteita. Se sisältää muun muassa vaatimuksen, että jäsenvaltiot pyrkivät pitämään korvauksen hakijalta edellytettävät muodollisuudet mahdollisimman vähäisinä.

Euroopan unionin tuomioistuin on arvioinut oikeudenmukaisen ja riittävän korvauksen määritelmää tuomiossaan C-129/19. Tuomion mukaan korvausdirektiivissä tarkoitetun korvauksen ei välttämättä tarvitse vastata sitä vahingonkorvausta, joka väkivaltarikoksen tekijä voitaisiin velvoittaa maksamaan uhrille. Direktiivillä ei myöskään välttämättä varmisteta uhrille aiheutuneen aineellisen vahingon ja henkisen kärsimyksen täyttä hyvitystä, vaan myös muun muassa kiinteämääräiset korvaukset ovat hyväksyttäviä, jos niissä on rikoksen vakavuuteen perustuvaa vaihtelua. Tuomioistuimen mukaan myönnettävä korvaus ei kuitenkaan saisi olla puhtaasti symbolinen tai ilmeisen riittämätön tehdystä rikoksesta uhreille aiheutuneiden seurausten vakavuuteen nähden. Ratkaisussaan tuomioistuin painotti, että seksuaalisesta väkivallasta aiheutuvat seuraukset voivat olla tahallisen väkivaltarikollisuuden seurauksista vaikeimpia.

Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2012/29/EU rikoksen uhrien oikeuksia, tukea ja suojelua koskevista vähimmäisvaatimuksista sekä neuvoston puitepäätöksen 2001/220/YOS korvaamisesta, jäljempänä uhridirektiivi, annettiin 25 päivänä lokakuuta 2012. Uhridirektiivin tavoitteena on parantaa rikoksen uhrin asemaa koko Euroopan unionin alueella. Uhridirektiivissä säädetään muun muassa uhrin oikeudesta saada tietoa, uhrin oikeudesta tukeen ja suojeluun sekä eräistä menettelyllisistä oikeuksista. Uhridirektiivin perusteluosassa todetaan muun ohella, että rikoksen uhreja on suojeltava toissijaiselta ja toistuvalla uhriksi joutumiselta. Uhridirektiivin lisäksi on muita EU-säädöksiä, jotka käsittelevät tiettyjen rikosten uhrien erityistarpeita. Tällaisia ovat esimerkiksi ihmiskaupan ehkäisemisestä sekä ihmiskaupan uhrien suojelemisesta annettu direktiivi (2011/36/EU) sekä terrorismin torjumisesta annettu direktiivi ((EU) 2017/54).

Euroopan komission 24.6.2020 julkaiseman uhrien oikeuksia koskevan EU:n strategian (COM (2020) 258 final) päätavoitteita ovat muun muassa kaikkein haavoittuvimpien uh-

rien suojelun ja tuen parantaminen sekä uhrien korvauksensaantimahdollisuuksien parantaminen. Strategiassa suositellaan jäsenmaille muun muassa sen varmistamista, että kansallisissa talousarvioissa otetaan huomioon oikeudenmukainen ja riittävä valtion korvaus tahallisista väkivaltarikoksista. Lisäksi valtioita kehoitetaan ryhtymään toimenpiteisiin sen varmistamiseksi, että uhreja ei korvausmenettelyn aikana aseteta alttiiksi toissijaiselle uhriksi joutumiselle.

EU:n yleinen tietosuoja-asetus asettaa edellytykset henkilötietojen käsittelyn lainmukaisuudelle. Asetuksen mukaan käsittely on lainmukaista ainoaan silloin, kun vähintään yksi asetuksen 6 artiklan 1 kohdan edellytyksistä täyttyy. Lisäksi tietosuoja-asetuksen 9 artiklassa säädetään erikseen erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvien tietojen käsittelyä ja 10 artiklassa rikostuomioihin ja rikkomuksiin liittyvien henkilötietojen käsittelyä. Asetuksen 9 artiklan mukaan erityisiä henkilötietoryhmiä ovat esimerkiksi terveyttä koskevat tiedot. Erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvien tietojen käsittely on asetuksen mukaan kielletty, ellei käsittelyyn sovellu jokin 9 artiklan 2 kohdan poikkeuksista. Rikostietojen käsittely puolestaan on 10 artiklan mukaan sallittua vain viranomaisen valvonnassa tai silloin, kun se sallitaan unionin oikeudessa tai jäsenvaltion lainsäädännössä, jossa säädetään asianmukaisista suojatoimista rekisteröidyn oikeuksien ja vapauksien suojelemiseksi.

2.12 Nykytilan arviointi

2.12.1 Rikosvahinkolain mukaiset enimmäismäärät

Rikosvahinkolaissa säädetyt korvausten enimmäismäärät eivät tällä hetkellä ole kaikilta osin oikeudenmukaisessa suhteessa rikoksen uhrin kokemaan henkilövahinkoon tai kärsimykseen. Enimmäismäärät eivät myöskään kaikilta osin vastaa tuomittuja korvauksia. Mitä vakavammin rikos loukkaa uhrin henkilökohtaista koskemattomuutta, seksuaalista itsemääräämisoikeutta tai vapautta, sitä vaikeampi hänen todennäköisesti on toipua loukkauksesta ja selvittää jokapäiväisestä elämästään. Tuomittujen korvausten periminen rikosentekijältä ehkä vielä vuosienkin ajan rikoksen tapahtumisen jälkeen saattaa myös olla traumatisoivaa ja voi johtaa siihen, että uhrille tai läheiselle aiheutuu lisäkärsimystä (toissijainen uhriutumisen).

Enimmäiskorvaus kivusta ja särystä sekä muusta tilapäisestä haitasta suoritetaan vuosittain alle 20 vahingossa. Myös oikeuskäytännössä rikosvahinkolain mukaisen enimmäiskorvauksen ylittäviä korvauksia tuomitaan vain harvoin. Näissä vahingoissa rikoksen uhrille aiheutuneet vammat ovat poikkeuksetta olleet erityisen vakavia ja aiheutta-

neet merkittävää haittaa. Tästä syystä mahdollisimman täysimääräisen korvauksen saamisen voidaan arvioida olevan näille uhreille erityisen tärkeää ja enimmäiskorvauksen korottamista voidaan pitää perusteltuna.

Loukkauksen aiheuttamasta kärsimyksestä suoritettavan korvauksen enimmäismäärä vaihtelee riippuen rikoksesta, jolla se on aiheutettu, sekä seksuaalirikosten osalta myös rikoksen uhriksi joutuneen iästä. Nykyisistä enimmäiskorvausmääristä eniten tuomitusta korvaustasosta on jäänyt jälkeen yleisen kärsimyskorvauksen enimmäismäärä. Tähän korvausluokkaan sisältyvät uhrin vapautta loukkaavat rikokset sekä uhrin henkilökohtaisista koskemattomuutta erityisen vakavasti loukkaavat rikokset, kuten henkirikoksen yritys sekä törkeä pahoinpitely tai sen yritys. Korkein tuomittu korvaus henkirikoksen yrityksestä aiheutuneesta kärsimyksestä on henkilövahinkoasiain neuvottelukunnan vuosilta 2015 ja 2018 keräämässä aineistossa ollut noin 11 000 euroa ja ihmiskaupparikoksesta noin 36 600 euroa. Rikosvahinkolain mukainen enimmäiskorvausmäärä samoista rikoksista on 3 600 euroa. Panttivanjin ottamista koskevissa rikoksissa ero on vielä huomattavampi korkeimman tuomitun korvauksen oltua yli 60 000 euroa. Rikosvahinkolain mukaisen yleisen kärsimyskorvauksen enimmäismäärän ylittäviä korvauksia on vaadittu Valtiokonttorilta vuosittain keskimäärin 138. Uhrin tarve saada tuomitun suuruinen korvaus valtion varoista on kuitenkin erityisen korostunut törkeimpien tekemuotojen rikoksissa.

Seksuaalirikokset ovat omiaan aiheuttamaan rikoksen uhreille poikkeuksellisen suurta kärsimystä. Myös näiden rikosten osalta nykyisiä enimmäismääriä voidaan pitää liian alhaisina. Erityisesti tämä koskee alaikäisenä seksuaalirikoksen uhriksi joutuneita ottaen huomioon seksuaalisen hyväksikäytön haitallisuus lapsen kehityksen ja elämän kannalta.

Rikosvahinkolaissa säädettyyn vahinkotapahtumakohtaiseen korvauksien enimmäismäärään oikeuttavia rikosvahinkohakemuksia tulee Valtiokonttorin käsiteltäväksi vuosittain vain muutamia. On kuitenkin selvää, että korvaus olisi kokonaisuudessaan tarpeellinen henkilölle, jolle aiheutunut henkilövahinko ja kärsimys oikeuttaisivat hänet yli 63 000 euron korvaukseen.

2.12.2 Surmansa saaneen läheisen oikeus kärsimyskorvaukseen

Rikosvahinkolain nojalla suoritettavat korvaukset surmansa saaneen läheiselle ovat vähentyneet merkittävästi sen jälkeen, kun surmansa saaneen läheisten oikeus kärsimyskorvaukseen korvattiin oikeudella hakea korvausta kuolemantapauksen aiheuttaman henkilövahingon johdosta aiheutuneista kuluista ja ansionmenetyksestä. Tilanne ei ole

parantunut, vaikka nykyinen rikosvahinkolaki on ollut voimassa jo yli 15 vuotta. Rikosvahinkolain muutoksella ei näin ollen ole surmansa saaneen läheisten osalta saavutettu sitä, mikä lakia säädettäessä oli tavoitteena.

Nykyistä järjestelmää kohtaan esitetystä kritiikistä on tuotu esiin, että kuolemantapauksen aiheuttamasta kärsimyksestä maksettavalla korvauksella olisi henkirikoksen uhrien omaisille huomattava symbolinen merkitys, eivätkä he välttämättä ymmärrä, miksi he eivät ole oikeutettuja valtion varoista maksettavaan korvaukseen. Tuomittuja korvauksia saadaan perittyä rikosentekijöiltä vain satunnaisesti ja omaiset kokevat usein pitkään jatkuvan perintäprosessin erittäin raskaaksi. Surmansa saaneen läheisen oikeutta korvaukseen valtion rahoittaman korvausjärjestelmän kautta voidaan myös pitää perusteltuna ja oikeudenmukaisena seurauksena rikoksella aiheutetusta vahingosta. Useissa muissa maissa surmansa saaneen omaisilla on oikeus valtion varoista maksettavaan korvaukseen läheisen kuoleman aiheuttamasta kärsimyksestä, surusta ja menetyksen tunteesta. Esimerkiksi Ruotsissa tätä oikeutta vahvistettiin entisestään kesällä 2022 voimaantulleella lainmuutoksella, jolla läheiselle taattiin tiettyjen edellytysten täyttyessä oikeus kärsimyskorvaukseen hänelle kuolemantapauksen aiheuttamasta henkilövahingosta suoritettavan tilapäisen haitan korvauksen lisäksi.

2.12.3 Perusvähennys

Perusvähennyksen voidaan katsoa tarkoittavan rikosvahinkokorvauksen omavastuuosuutta, joka jää usein korvauksensaajan vahingoksi. Rikoksen uhrit saattavat mieltää perusvähennyksen epäoikeudenmukaiseksi ja tehdyllä vähennyksellä on myös taloudellista merkitystä etenkin vähävaraisille uhreille. Korvauksen periminen suoraan vahingonaiheuttajalta edellyttää uhrielta yhteydenottoa rikoksen tekijään. Tämä saattaa vaikeuttaa uhrin toipumista rikoksen aiheuttamasta traumasta ja lisätä mahdollisuutta toissijaiseen uhriutumiseen. Korvauksen periminen ulosottoteitse on epävarmaa ja johtaa pahimmillaan uhrin saaman korvauksen sijaan hänelle aiheutuviin lisäkuluihin.

Perusvähennyksestä luopuminen selkeyttäisi rikosvahinkojen korvausjärjestelmää ja tekisi järjestelmästä rikoksen uhrin näkökulmasta oikeudenmukaisemman ja ymmärrettävämmän. Koska perusvähennys tehdään aineettoman vahingon korvauksesta, sen poistaminen parantaisi erityisesti vähäistä vakavamman henkilövahingon kärsineiden asemaa.

Perusvähennyksen kohdistuminen vain aineettomiin vahinkoihin merkitsee, että rikosvahinkolain nojalla korvataan täysimääräisesti ne vahingot, joissa hakijalle ei ole aiheutunut haitta- tai kärsimyskorvaukseen oikeuttavia vahinkoja. Korvausjärjestelmän sujuvuuden sekä valtion taloudellisten resurssien kannalta olisi kuitenkin perusteltua keskit-

tää korvauskäsittelyyn käytettävissä olevat voimavarat sellaisiin vahinkotapauksiin, joilla on vahinkoa kärsineen kannalta vähäistä suurempi merkitys.

2.12.4 Rikosvahinkolain nojalla korvattavat terapiakulut

Rikosvahinkolain nojalla valtion varoista maksettava korvaus henkilövahingon kärsineelle aiheutuneista kuluista suoritetaan pääsääntöisesti vahingonkorvauslain nojalla korvattavaa vahinkoa vastaavalla tavalla eli täyden korvauksen periaatteen mukaan. Tästä pääsäännöstä on kuitenkin poikettu rikosvahinkolain nojalla korvattavan sairaanhoitoon välittömästi liittyvän lääkinnällisen kuntoutuksen osalta. Lääkinnällisen kuntoutuksen määrittely on koettu tulkinnanvaraiseksi eikä rajanveto korvattavan ja ei-korvattavan kuntoutuksen välillä ole vahinkoa kärsineille selkeää.

Mielenterveyspalveluiden saatavuuteen liittyvät ongelmat koskevat myös psyykkisen henkilövahingon kärsineitä rikoksen uhreja ja henkirikoksen uhrien läheisiä. Uhrit ja läheiset eivät välttämättä saa tarvitsemiaan psykoterapiapalveluja julkiselta palveluntarjoajalta. Erityisesti surmansa saaneen läheisille suoritettavien sairaanhoitokulujen vähäinen määrä viittaa siihen, että läheiset eivät hakeudu lainkaan hoitoon kuolemantapauksen aiheuttaman henkilövahingon johdosta. Jo vuoden 2010 arviomuistiossa tuomioistuimessa esitettyjen sairaanhoito- ja terapiakuluja sekä ansionmenetystä koskevien korvausvaatimusten vähäisen määrän katsottiin saattavan johtua siitä, että läheiset ovat haluttomia hakeutumaan hoitoon psyykkisen vamman johdosta tai vaatimaan tällaisesta hoidosta korvausta tuomioistuimessa. Mahdollisina syinä pidettiin myös sitä, että mainittuja kuluja ei ole ehtinyt syntyä asian tuomioistuinkäsittelyyn mennessä sekä sitä, että kärsimyskorvauksen on ajateltu sisältävän korvauksen myös näistä.

Koska rikosvahinkokorvausta koskeva päätös on pääsääntöisesti mahdollista saada vasta kulujen jo synnyttyä, psyykkisen henkilövahingon kärsinyt joutuu nykytilanteessa hakeutumaan hoitoon ilman varmuutta siitä, että Valtiokonttori tulee korvaamaan annetun hoidon. Tästä syystä vahinkoa kärsineet eivät välttämättä uskalla turvautua kalliisiin yksityisiin terapiapalveluihin, vaikka heille olisi aiheutunut rikoksesta hoitoa edellyttävä psyykkinen häiriötila. Rikosvahinkolain tavoite edistää surmansa saaneen läheisen pikaista hoitoon hakeutumista hänelle aiheutuneen henkilövahingon johdosta onkin jäänyt toteutumatta, kun henkilövahingon kärsinyt läheinen ei suoritettavien korvausten epävarmuuden vuoksi hakeudu terapiaan.

2.12.5 Muutoksenhaku

Rikosvahinkolaissa säädetään yksiportaisesta muutoksenhakujärjestelmästä. Valtiokonttorin on haettava vakuutusosoikeudelta päätöksensä poistamista niissä tilanteissa, joissa se valituksen vireille tulon jälkeen huomaa aiemman ratkaisunsa olleen virheellinen. Jos rikosvahinkolaissa säädettäisiin itseoikaisumenettelystä, Valtiokonttori voisi oikaista selkeästi virheelliset tai puutteelliseen selvitykseen perustuneet ratkaisut siirtämättä niitä vakuutusosoikeudelle. Näin päästäisiin yksinkertaisemmin ja nopeammin samaan lopputulokseen kuin lainvoimaisen päätöksen purkamisella ja uuden, myönteisen päätöksen antamisella.

Oikaisua koskeva säännös voisi tulla tarpeelliseksi myös siinä tapauksessa, että eduskunta hyväksyy hallituksen esityksessä eduskunnalle julkisen hallinnon automaattista päätöksentekoa koskevaksi lainsäädännöksi (HE 145/2022) ehdotetut lait ja Valtiokonttori ryhtyy käyttämään rikosvahinkoasioiden ratkaisutoiminnassa joltain osin automaattista päätöksentekoa. Kyseisessä esityksessä ehdotetaan hallintolakiin (434/2003) muutosta, joka mahdollistaisi automaattisten hallintopäätösten tekemisen. Automaattisen ratkaisemisen edellytyksenä kuitenkin olisi, että luonnollinen henkilö, johon ratkaisu on kohdistettu, voi kaikilta osin vaatia siihen oikaisua maksutta hallintolain 7 a luvun mukaisella oikaisuvaatimuksella tai siihen rinnastuvalla vaatimuksella, joka käsitellään päätöksen tehneessä viranomaisessa tai sen kanssa samaan rekisterinpitäjään kuuluvassa viranomaisessa. Oikaisuvaatimusmahdollisuus ei kuitenkaan ole automaattisen päätöksenteon edellytyksenä silloin, kun automaattisella ratkaisulla hyväksytään asianosaisen vaatimus, joka ei koske toista asianosaista (ehdotettu 53 f §).

2.12.6 Valtiokonttorin oikeus saada tietoja

Valtiokonttorin tiedonsaantioikeus ei tällä hetkellä kata kaikkia niitä viranomaisia ja muita tahoja, joiden hallussa olevat tiedot ja asiakirjat ovat korvausasian ratkaisemiseksi välttämättömiä. Tällaisia viranomaisia ovat Syyttäjä- ja Ulosottolaitos, Maahanmuuttovirasto, Digi- ja väestötietovirasto, Verohallinto sekä Kansaneläkelaitos. Tiedonsaantioikeuksien puuttumisesta aiheutuu sekä Valtiokonttorille että tietopyynnön vastaanotavalle viranomaiselle tarpeetonta hallinnollista taakkaa ja turhia kuluja. Salassa pidettävät tiedot joudutaan pyytämään korvauksen hakijalta, mikä hidastaa korvausprosessia, aiheuttaa vaivaa korvauksen hakijalle ja saattaa vaarantaa Valtiokonttorille toimitettavien asiakirjojen alkuperäisyyden, ajantasaisuuden ja virheettömyyden. Korvauksen hakijan mahdollisesti kirjallisena lähettämät selvitykset eivät myöskään sovellu digitaaliseen korvauskäsittelyyn, vaan asiakirjat joudutaan skannaamaan digitaaliseen muotoon. Usein tietojen osalta on myös kysymys aineistosta, joka olisi saatavilla teknisen rajapinnan tai katseluyhteyden avulla.

Tietosuoja-asetus ja tietosuojalaki ovat asettaneet myös rikosvahinkoasioiden käsittelylle uusia vaatimuksia. Rikosvahinkohakemusten käsittelemiseksi ja ratkaisemiseksi Valtiokonttorin on kuitenkin saatava ja käsiteltävä henkilötietoja. Näihin tietoihin kuuluu myös erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia tietoja sekä rikostuomioihin ja rikkomuksiin liittyviä tietoja. Ilman oikeita tietoja Valtiokonttori ei voi tehdä luotettavia ratkaisuja.

3 Tavoitteet

Ehdotuksen tavoitteena on selkeyttää rikosvahinkojen korvausjärjestelmää ja parantaa erityisesti vakavien rikosten uhriksi joutuneiden henkilöiden sekä surmansa saaneen läheisten korvaussuojaa. Ehdotettujen muutosten myötä rikoksen uhri tai uhrin läheinen saisi entistä useammin tuomitun korvauksen täysimääräisenä rikosvahinkojärjestelmästä ja joutuisi aiempaa harvemmin perimään korvausta suoraan rikosentekijältä. Pyrkimys saattaa rikosvahinkolaissa säädetyt enimmäismäärät oikeudenmukaiselle tasolle suhteessa rikoksen uhrin kokemaan henkilövahinkoon tai kärsimykseen sekä surmansa saaneen läheiselle myönnettävä kärsimyskorvaus tukisivat myös voimassa olevalle rikosvahinkolaille asetettua tavoitetta, jonka mukaan korvaukset henkilövahingosta ja kärsimyksestä myönnettäisiin mahdollisimman yhdenmukaisesti vahingonkorvauslakiin perustuvien korvausten kanssa.

Ehdotuksen tavoitteena on myös sujuvoittaa korvausmenettelyä sekä parantaa korvauksenhakijoiden oikeusturvaa.

4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset

4.1 Keskeiset ehdotukset

4.1.1 Suoritettavien korvausten enimmäismäärät

Esitysluonnoksessa ehdotetaan korotettavaksi rikosvahinkolaissa säädettyä enimmäismäärää kivusta ja särystä sekä muusta tilapäisestä haitasta 18 000 euroon, loukkauksen aiheuttamasta kärsimyksestä yleisen kärsimyskorvauksen osalta 8 000 euroon, panttivangin ottamisen, ihmiskaupan ja seksuaalirikoksen uhrin osalta 16 000 euroon sekä alaikäisenä seksuaalirikoksen uhriksi joutuneen osalta 30 000 euroon.

Aineettomista vahingoista suoritettavien korvausten enimmäismäärien korotuksen myötä laissa säädetyt enimmäismäärät olisivat aiempaa oikeudenmukaisemmassa suhteessa rikoksen uhrin kokemaan tilapäiseen haittaan tai kärsimykseen sekä lähempänä vallitsevaa tuomioistuinkäytäntöä. Aineettomasta vahingosta suoritettavalla korvauksella uhrin on mahdollista kustantaa sellaisia toipumisensa kannalta hyödyllisiä asioita, jotka eivät muutoin olisi korvattavia. Sillä, että yhteiskunta tunnustaa uhrille aiheutuneen vahingon maksamalla korvauksen täysimääräisenä, voi olla uhrille myös symbolista merkitystä.

Odotettavissa on, että terapiakuluihin ehdotettu maksusitoumusmenettely tulee lisäämään surmansa saaneen läheiselle henkilövahingosta suoritettavien korvausten summia. Tästä syystä myös surmansa saaneen läheiselle kuolemantapauksen johdosta aiheutuneesta henkilövahingosta suoritettavien korvausten enimmäismäärää on tarpeen korottaa. Enimmäiskorvausta ehdotetaan nostettavaksi 9 000 euroon.

Korvauslajikohtaisten enimmäismäärien korottaminen edellyttää, että myös vahinkotahtumakohtaista korvausten enimmäismäärää korotetaan vastaavasti. Näin turvataan rikoksen johdosta vakavasti ja pysyvästi vammautuneiden mahdollisuus saada valtion varoista korvausta myös heille aiheutuneesta pysyvästä haitasta. Tämän johdosta rikosvahinkolain nojalla saman vahinkotapahtuman perusteella vahinkoa kärsineelle henkilövahingosta ja kärsimyksestä suoritettavien korvausten enimmäismäärää ehdotetaan nostettavaksi 63 000 eurosta 100 000 euroon.

4.1.2 Surmansa saaneen läheisen oikeus kärsimyskorvaukseen

Esitysluonnoksessa ehdotetaan, että rikosvahinkolakiin lisätään säännös surmansa saaneelle erityisen läheisen henkilön oikeudesta saada valtion varoista korvausta kuolemantapauksen aiheuttamasta kärsimyksestä. Kärsimyksestä myönnettävällä korvauksella on surmansa saaneen läheisille huomattava symbolinen merkitys. Rikoksen tekijän velvollisuus suorittaa läheiselle korvausta aiheuttamastaan kärsimyksestä jää käytännössä merkityksettömäksi, koska tuomittuja korvauksia saadaan perittyä rikosentekijöiltä vain satunnaisesti.

Surmansa saaneen läheiselle suoritettavan kärsimyskorvauksen enimmäismääräksi esitetään 7 000 euroa. Yksi rikosvahinkolain mukaisen korvausjärjestelmän lähtökohdista on, että sillä turvataan ensisijaisesti rikoksen välittömän uhrin oikeus valtion varoista maksettavaan korvaukseen. Tästä syystä surmansa saaneen läheiselle kuolemantapauksen aiheuttamasta kärsimyksestä suoritettavan korvauksen tulisi olla kohtuullisessa suhteessa rikoksen uhrille maksettavan yleisen kärsimyskorvauksen enimmäismäärään. Kuolemantapauksen aiheuttamasta kärsimyksestä suoritettavasta korvauksesta aiheutuvan lisäkustannuksen rajoittamiseksi surmansa saaneen kanssa eri taloudessa asuvalle sisarukselle sekä muulle eri taloudessa asuvalle surmansa saaneelle erityisen läheiselle henkilölle myönnettävän korvauksen enimmäismääräksi ehdotetaan alempaa 4 000 euron määrää.

4.1.3 Perusvähennys

Perusvähennystä koskevasta sääntelystä ehdotetaan luovuttavaksi. Perusvähennyksestä luopuminen parantaisi rikoksen uhrin asemaa ja yksinkertaistaisi korvausjärjestelmää. Kun korvaus voitaisiin pääsääntöisesti maksaa uhrille täysimääräisenä, hänen ei enää tarvitsisi periä korvausta rikoksen tekijältä ulosoton kautta.

Korvaushakemusten käsittelystä aiheutuneet kustannukset huomioon ottaen ei kuitenkaan ole tarkoituksenmukaista korvata valtion varoista taloudelliselta merkitykseltä vähäisiä vahinkoja. Tämän vuoksi ehdotetaan, että perusvähennyksen sijaan säädettäisiin rikosvahinkolain nojalla maksettavan korvauksen alarajasta. Alaraja vähentäisi vain vähäistä vahinkoa koskevien hakemusten määrää ja mahdollistaisi osaltaan korvauskäsittelyn voimavarojen keskittämisen sellaisiin vahinkotapauksiin, joilla on vahinkoa kärsineen kannalta vähäistä suurempi merkitys. Myös Ruotsissa perusvähennyksestä on luovuttu ja sen sijaan säädetty suoritettavan korvauksen alarajasta.

4.1.4 Maksusitoumus terapiaan

Rikosvahinkolakia ehdotetaan muutettavaksi siten, että rikosvahinkolain nojalla suoritettavaan kärsimyskorvaukseen oikeutetulla rikoksen uhrilla sekä surmansa saaneen läheisellä olisi mahdollisuus saada Valtiokonttorilta maksusitoumus rikoksen johdosta tarpeellisesta terapiasta aiheutuviin kuluihin. Psykkisestä vammasta toipumisen kannalta on tärkeää, että vahinkoa kärsinyt voi hakeutua asianmukaiseen hoitoon mahdollisimman pian vahinkotapahtuman jälkeen. Tämä myös edistäisi hänen työ- ja toimintakykynsä palautumista ja tukisi rikosvahinkolaille asetettua tavoitetta edistää erityisesti surmansa saaneen läheisen pikaista hoitoon hakeutumista.

4.1.5 Itseoikaisu

Rikosvahinkolakiin ehdotetaan lisättäväksi säännös valitukseen sidotusta itseoikaisumenettelystä. Valtiokonttorin päätökseen tyytymättömän tulisi jatkossa toimittaa valituksensa Valtiokonttorille, joka arvioisi asian uudelleen valituksessa esitettyjen vaatimusten ja selvitysten perusteella. Mikäli Valtiokonttori hyväksyisi kaikki valituksessa esitetyt vaatimukset, se tekisi asiassa oikaisupäätöksen, eikä asian käsittely siirtyisi vakuutusosastoille. Jos Valtiokonttori hyväksyisi vaatimukset vain osittain tai ei hyväksyisi mitään vaatimuksista, asia siirtyisi vakuutusosaston käsitteltäväksi. Valitusasiaa siirtäessään Valtiokonttorin tulisi antaa lausuntonsa valituksenalaisessa asiassa. Valtiokonttorin mahdollisuus oikaista antamansa päätös ennen valituksen siirtämistä vakuutusosaston käsitteltäväksi lisäisi Valtiokonttorin roolia ja vastuuta jälkikäteisen oikeusturvan toteuttamisessa hallinnon palveluperiaatetta tukevalla tavalla. Tekemällään oikaisupäätöksellä Valtiokonttori voisi joustavasti, tehokkaasti ja kustannuksiltaan edullisesti korjata päätöksissä ilmenevät selkeät virheellisuudet. Itseoikaisumenettelyn käyttöönotto mahdollistaisi myös automatiikan hyödyntämisen rikosvahinkojen ratkaisutoiminnassa.

4.1.6 Valtiokonttorin tiedonsaantioikeus

Rikosvahinkolain 47 §:n mukaista Valtiokonttorin tiedonsaantioikeutta ehdotetaan laajennettavaksi koskemaan myös muiden kuin voimassa olevassa säännöksessä mainittujen viranomaisten hallussa olevia korvausasian selvittämiseksi välttämättömiä asiakirjoja ja tietoja. Lisäksi tiedonsaantioikeutta ehdotetaan laajennettavaksi koskemaan sosiaali- ja terveydenhuollon viranomaisten ohella myös muita sosiaali- ja terveydenhuollon toimijoita.

Muutoksen tarkoituksena on varmistaa Valtiokonttorille oikeus saada rikosvahinkolain toimeenpanossa välttämättömät tiedot siltä viranomaiselta tai muulta taholta, jonka hallussa tietoaineisto on. Pyrkimyksenä on lisätä rikosvahinkojen korvauskäsittelyn asiakaslähtöisyyttä vähentämällä korvauksen hakijalta vaadittavien asiakirjojen ja muiden selvitysten määrää. Samalla säännös tehostaisi ja nopeuttaisi asian käsittelyä sekä vähentäisi hallinnollista taakkaa niissä viranomaisissa, joita tiedonsaantioikeus ei nykyisellään koske.

4.2 Pääasialliset vaikutukset

4.2.1 Taloudelliset vaikutukset

Rikosvahinkolakiin esitetyistä muutoksista aiheutuisi valtiolle kokonaisuudessaan arviolta enintään 3,9 miljoonaa euron vuosittainen lisämeno. Lisäksi ehdotuksen edellyttämistä tietojärjestelmämuutoksista arvioidaan aiheutuvan Valtiokonttorille yhteensä 422 000 euron kertaluonteinen kustannus, joka jakautuu lain voimaantuloa edeltävälle sekä sen jälkeiselle vuodelle. Tietojärjestelmämuutokset sisältävät ehdotusten edellyttämät muutokset korvausjärjestelmään, sähköiseen asiointipalveluun, viestinvälityspalveluun sekä viranomaisten välisiin rajapintoihin. Muutoksilla varmistetaan ehdotuksen vaatimat järjestelmätoiminnallisuudet ja kasvavien hakemusmäärien sujuva käsittely.

Vuosittaisesta kustannusten lisäyksestä 2,6–3,6 miljoonaa muodostuisi korvausmenon kasvusta. Korvausmenoa arvioitaessa tulee huomioda, että jatkossakaan kaikille nykyisen enimmäismäärän ylittävään korvaukseen oikeutetuille ei myönnettäisi ehdotettua enimmäiskorvausmäärää. Korvausmenon kasvua rajoittaisi myös rikosvahinkolain 19 §:n säännös rikosvahinkolain nojalla suoritettavan korvauksen toissijaisuudesta suhteessa muun lain tai vapaaehtoisen vakuutuksen perusteella maksettaviin korvauksiin. Lisäksi surmansa saaneen läheiselle suoritettavien korvausten osalta korvausmenoon vaikuttaisi myös alempi korvausluokka, johon kuuluvia läheisen kärsimyskorvaukseen oikeutettuja voidaan arvioida olevan 10–15 prosenttia korvaukseen oikeutetuista.

Enimmäiskorvaus kivusta ja särystä sekä muusta tilapäisestä haitasta myönnetään vuosittain keskimäärin noin 17 hakijalle. Korvauksen enimmäismäärän nostamisesta 12 500 eurosta 18 000 euroon aiheutuisi näin ollen arviolta enimmillään 93 500 euron lisäkustannus.

Surmansa saaneen läheiselle aiheutuneen henkilövahingon johdosta suoritetaan vuodessa 1–2 enimmäiskorvausta. Enimmäismäärän korottamisesta aiheutuvan lisäkustannuksen voidaan arvioida jäävän alle 10 000 euron. Rikosvahinkolain nojalla suoritettavaan kärsimyskorvaukseen oikeuttavia henkirikoksia voidaan arvioida tapahtuvan vuosittain enintään 90. Yhtä surmansa saanutta kohden voidaan arvioida olevan keskimäärin 2–3 kärsimyskorvaukseen oikeutettua omaista. Jos surmansa saaneen läheiselle suoritettavan kärsimyskorvauksen enimmäismäärä myönnettäisiin vuosittain 270 läheiselle, korvausaiheesta aiheutuisi valtiolle enimmillään noin 1,89 miljoonan euron lisäkustannus. Henkilövahinkoasiain neuvottelukunnan aineistosta käy ilmi, että vuosina 2012, 2015 ja tammi-kesäkuussa 2018 käräjäoikeuksissa kuolemantapauksen aiheuttamasta kärsimyksestä on tuomittu korvaus yhteensä 330 läheiselle. Kun huomiota otetaan myös ne henkirikokset, joissa tekijän korvausvelvollisuutta ei ratkaista tuomioistuimessa, kuolemantapauksen aiheuttaman kärsimyksen korvaamista koskevien vaatimusten todellisen määrän voidaan arvioida olevan noin 150 vuodessa. Tällöin korvausmenon kasvu jäisi tältä osin noin 1,05 miljoonaan euroon.

Yleisen kärsimyskorvauksen korottaminen 3 600 eurosta 8 000 euroon merkitsisi enintään 589 600 euron vuosittaista lisäkuluja. Viime vuosina enimmäiskorvaus on suoritettu keskimäärin 138 hakijalle. Näistä ihmiskaupparikoksen sekä panttivangin ottamisen uhriksi joutuneiden lukumäärä on ollut yhteensä keskimäärin 4. Enimmäiskorvausmääräksi asetettava 16 000 euroa tarkoittaisi suurimmillaan 49 600 euron lisäystä nykyiseen korvausmenoon, jos näiden rikosnimikkeiden perusteella myönnettävien korvausten lukumäärä pysyy ennallaan. Ihmiskaupparikoksia paljastuu kuitenkin vuosittain lisääntyvässä määrin ja onkin odotettavissa, että näistä haetaan tulevaisuudessa nykyistä enemmän korvauksia myös rikosvahinkolain nojalla. Esimerkiksi 10 uuden ihmiskaupparikoksen osalta korotus tarkoittaisi enimmillään 124 000 euron lisäkustannusta.

Täysi-ikäiselle seksuaalirikoksen uhrille on myönnetty enimmäiskorvaus viime vuosina keskimäärin 3 vahingossa ja alaikäisenä seksuaalirikoksen uhriksi joutuneelle keskimäärin 9 vahingossa. Enimmäiskorvausmäärien nostamisesta 9 700 eurosta 16 000 euroon sekä 16 500 eurosta 30 000 euroon aiheutuisi näin ollen yhteensä enintään noin 140 000 euron lisäkulu.

Perusvähennys tehdään noin 3 200 vahingossa vuosittain. Rikosvahinkojen korvausmeno on ollut keskimäärin 700 000 euroa vuodessa pienempi kuin se olisi ollut ilman tehtyä perusvähennystä. Ehdotetun muutoksen myötä rikosvahinkokorvausta voitaisiin myöntää myös niistä vahingoista, joissa aineettomasta vahingosta tuomittu korvaus on 100–220 euroa. Näitä vähäisiä vahinkoja koskevia hakemuksia voidaan arvioida saapuvan Valtiokonttoriin vuosittain enintään noin 100 ja niistä aiheutuvan korvausmenon olevan korkeintaan 22 000 euroa. Lisäksi kustannuksia syntyisi hakijoiden asiamiehille suoritettavasta hakemuskulukorvauksesta. Korvauksen hakemisesta aiheutuneita kuluja korvataan noin 40 prosentille hakijoista. Korvauksen määrä on pääsääntöisesti

136,40 euroa. Menonlisäys olisi siis arviolta 5 500 euroa. Yhteensä perusvähennystä koskevasta muutoksesta aiheutuisi siis arviolta noin 727 500 euron lisäys rikosvahinkojen korvausmenoon.

Mahdollisuus saada maksusitoumus terapiaan lisäisi todennäköisesti jonkin verran rikoksen uhrien sekä uhrien läheisten hakeutumista terapiaan ja näin ollen myös se lisäisi jossain määrin rikosvahinkojen korvausmenoa. Käytettävissä olevien tietojen perusteella ei ole mahdollista arvioida lisäyksen suuruutta.

Ehdotuksesta voidaan arvioida aiheutuvan Valtiokonttorille 3 henkilötyövuoden lisäresurssitarve. Tämä lisäisi Valtiokonttorin henkilöstökuluja noin 300 000 eurolla vuodessa.

4.2.2 Vaikutukset viranomaisten toimintaan

4.2.2.1 Toiminta ja palveluiden tuottaminen

Rikosvahinkolakiin ehdotetut muutokset tulevat lisäämään Valtiokonttorissa käsiteltävien rikosvahinkohakemusten määrää. Maksusitoumusmenettely, surmansa saaneen läheiselle suoritettava kärsimyskorvaus sekä korvausten enimmäismäärien korotukset edellyttäisivät myös nykyisiä korvausvaatimuksia useammin asiantuntijalääkärin ja lakimiehen kannanottoa muun muassa siitä, onko terapia lääketieteellisessä syy-yhteydessä vahinkotapahtumaan tai aineettomasta vahingosta vaadittu korvaus vallitsevan oikeuskäytännön mukainen.

Hakemusten määrän kasvu merkitsisi työmäärän lisääntymistä myös muutoksenhakuelimenä toimivassa vakuutusosoikeudessa. Surmansa saaneen läheisten korvaussuojaan ehdotetulla muutoksella voidaan myös arvioida olevan jossain määrin vaikutusta vakuutusosoikeuden käsiteltäviksi tulevien valitusten laatuun. Toisaalta itseoikaisumenettelyn käyttöönotto yksinkertaistaisi valitusasioiden käsittelyä Valtiokonttorissa ja osaltaan vähentäisi jonkin verran vakuutusosoikeuden käsiteltäväksi tulevien valitusten määrää.

Säädettävä vähimmäiskorvaus vähentäisi vain vähäistä vahinkoa koskevien hakemusten määrää ja tehostaisi korvauskäsittelyä Valtiokonttorissa.

Valtiokonttorin tiedonsaantioikeuksien lisääminen sujuvoittaisi korvaustoimintaa ja vähentäisi tietopyynnöistä aiheutuvaa hallinnollista taakkaa sekä Valtiokonttorissa että pyynnön vastaanottavassa viranomaisessa. Toisaalta niissä viranomaisissa, joissa yksittäinen asiakirja voi sisältää useaa asianosaista koskevia salassa pidettäviä tietoja,

tiedonsaantioikeuksien lisääminen saattaisi jossain määrin lisätä Valtiokonttorin tietopyynnöistä aiheutuvaa työtä.

Valtion takautumisoikeuteen perustuvien saatavien perimisestä huolehtivassa Oikeusrekisterikeskuksessa rikosvahinkohakemusten määrän kasvu merkitsisi perittävien korvausten määrän lisääntymistä. Enimmäiskorvausmäärien nostamisen sekä perusvähennyksen poistamisen myötä rikosvahinkokorvausten takaisinperintäprosessi saattaisi kuitenkin jossain määrin selkeytyä, kun Oikeusrekisterikeskus huolehtisi entistä useammin koko tuomion mukaisen korvauksen takaisinperinnästä sen sijaan, että rikoksen uhri huolehtisi joiltain osin korvausten perimisestä vahingon aiheuttajalta. Toisaalta maksusitoumusmenettely lisäisi Oikeusrekisterikeskuksen henkilötyötä, koska sen täytäntöönpantavaksi tulisi aiempaa enemmän rikosvahinkokorvauksia, jotka eivät perustu tuomioon. Oikeusrekisterikeskuksen tehtäväksi tulisivat tältä osin myös oikeudelliset perintätoimenpiteet.

4.2.2.2 Tiedonhallinta

Ehdotetuilla muutoksilla Valtiokonttorin tiedonsaantioikeuksiin ei ole vaikutusta Valtiokonttorin tietoaaineistojen sisältöön. Tiedonhallinnassa Valtiokonttori tavoittelee yhä enenevässä määrin rajapintaratkaisuja ja rakenteisen tiedon hyödyntämistä. Oikeus saada asiakirjat ja tiedot hakijan sijaan suoraan siltä taholta, jonka hallussa tietoaaineisto on, mahdollistaisi teknisten käyttöyhteyksien hyödyntämisen nykyistä laajemmin tietojen hankinnassa ja vastaanottamisessa. Esimerkiksi maksusitoumusmenettelyn edellyttämä tiedonsiirto yksityisten terveystietojen tuottajien kanssa olisi pääosin mahdollista hoitaa vakuutuslaitosten ja yksityisten hoitolaitosten yhteisen viestinvälityspalvelun kautta. Viranomaisten väliset rajapinnat sekä viranomaisten sähköiset asiointipalvelut tarjoavat puolestaan mahdollisuuden saada korvausasian ratkaisemiseksi välttämättömät tiedot suojatussa ympäristössä tietoturvallisesti myös niiltä viranomaisilta, joiden osalta tiedot nykyään pyydetään korvauksen hakijan välityksellä.

Rikosvahinkoasioissa on käytössä sähköinen käsittelyprosessi ja myös asiakirjojen arkistointi on sähköistä. Paperimuotoisen asiakirja-aineiston väheneminen pienentäisi Valtiokonttorille asiakirjojen digitalisoinnista aiheutuvaa hallinnollista taakkaa. Rikosvahinkoasioihin liittyvään tiedon käsittelyyn ja säilyttämiseen käytettävä tietoverkko ja päätelaitteet on suojattu teknisin toimenpitein. Asioiden käsittelyyn käytettävän korvaustietojärjestelmän käyttöoikeuksien ajantasaisuutta tarkastellaan säännöllisesti ja käyttäjien toimia sekä tietojen käytön luvallisuutta seurataan lokitietoja keräämällä. Paperimuotoinen aineisto säilytetään Valtiokonttorissa vuoden ajan, jonka jälkeen se hävitetään tietoturvallisesti.

4.2.3 Muut yhteiskunnalliset vaikutukset

Ehdotetuilla muutoksilla olisi myönteisiä vaikutuksia rikoksen uhriksi joutuneiden sekä rikoksen seurauksena surmansa saaneen läheisten asemaan. Uhrille ja surmansa saaneen läheiselle tuomittujen korvausten suorittaminen entistä kattavammin valtion varoista saattaisi korvaukseen oikeutetut yhdenvertaisempaan asemaan suhteessa niihin, jotka saavat tuomitut korvaukset vahingon aiheuttajalta. Uhrin ja surmansa saaneen läheisen asema olisi näin ollen riippumaton vahinkoa aiheuttaneen taloudellisesta asemasta. Samalla se ehkäisisi lisäkärsimyksen aiheutumista uhrille ja läheiselle. Terapiakulujen maksusitoumusmenettely puolestaan parantaisi uhrin sekä surmansa saaneen läheisen mahdollisuuksia saada asianmukaista hoitoa tilanteissa, joissa hänelle on aiheutunut psyykinen häiriötila.

Ehdotetuilla enimmäiskorvausten korotuksilla parannettaisiin rikoksen johdosta vakavasti vammautuneiden asemaa. Kärsimyskorvausten enimmäismäärien korotukset vahvistavat erityisesti vakavan seksuaalirikoksen uhriksi joutuneiden lasten ja naisten sekä ihmiskaupan uhrien oikeutta korvaukseen. Myös kuolemantapauksen aiheuttaman kärsimyksen korvaamisella on vaikutusta erityisesti lasten ja naisten asemaan, sillä henkirikoksen uhri on tyypillisesti mies.

Perusvähennyksen poistaminen parantaisi kaikkien aineetonta vahinkoa kärsineiden uhrien korvaussuojaa. Toisaalta ehdotettu vähimmäiskorvaus heikentäisi niiden uhrien ja läheisten asemaa, jotka ovat oikeutettuja saamaan rikosvahinkolain perusteella korvausta vain ehdotetun vähimmäismäärän alittavista taloudellisista menetyksistä. Tällaisia henkilöitä on käytännössä hyvin vähän.

Itseoikaisumenettelyn käyttöönotto vahvistaisi korvauksenhakijoiden oikeusturvaa, koska menettely on valitusta nopeampi, yksinkertaisempi, vapaamuotoisempi ja kevyempi. Valtiokonttorin tiedonsaantioikeuksien lisääminen vähentäisi korvauksen hakijalle aiheutuvaa vaivaa tarvittavien selvitysten toimittamisesta Valtiokonttorille.

5 Muut toteuttamisvaihtoehdot

5.1 Vaihtoehdot ja niiden vaikutukset

Valmistelussa harkittiin ihmiskaupparikoksen ja panttivangin ottamisen uhrille aiheutuneesta kärsimyksestä suoritettavan korvauksen enimmäismääräksi alimman enimmäiskorvausluokan mukaista 8 000 euron määrää. Koska kyseisistä rikoksista oikeuskäytännössä tuomitut korvaukset ovat kuitenkin olleet huomattavasti tätä suurempia, pidettiin perusteltuna asettaa näistä rikoksista suoritettavalle kärsimyskorvaukselle mainittua korkeampi enimmäiskorvausmäärä.

Valmistelun aikana myös arvioitiin rikoksen johdosta vakavasti vammautuneiden aseman parantamista vaihtoehdolla, jossa vahinkotapahtumakohtaisen enimmäiskorvauksen korottamisen sijaan sairaanhoitokulut ja muut kulut korvattaisiin toteutuneiden kustannusten mukaisesti. Koska vahinkoa kärsineelle aiheutuvat kustannukset koostuvat pääosin julkisen terveydenhuollon omavastuuosuuksista ja asiakasmaksuista, katsottiin rikoksen uhrin kannalta kuitenkin edullisemmaksi korottaa vahinkotapahtumakohtaista korvauksen enimmäismäärää.

Maksusitoumusmenettelyn osalta keskusteltiin vaihtoehdosta, jossa hakijalla olisi oikeus saada Valtiokonttorilta maksusitoumus rikoksen johdosta tarpeelliseen terapiaan heti vahinkotapahtuman sattumisen jälkeen. Tässä vaiheessa ei kuitenkaan olisi välttämättä vielä mahdollista arvioida, onko kysymyksessä teko, josta maksusitoumusta vaativalla on oikeus saada korvausta rikosvahinkolain nojalla. Korvausten takaisinperinnästä aiheutuisi Valtiokonttorissa turhaa työtä, eikä se olisi myöskään vahinkoa kärsineen näkökulmasta toivottavaa. Valtiokonttorin tulisi myös seurata rikosprosessin etenemistä ja esittää ennen tuomioistuinkäsittelyä aiheutuneita terapiakuluja koskeva korvausvaatimus oikeudenkäynnissä, mistä aiheutuisi huomattava määrä lisätyötä Valtiokonttorissa. Psykoterapiaan hakeutuminen välittömästi traumaattisen tapahtuman jälkeen ei yleensä ole myöskään vahinkoa kärsineen hoidon näkökulmasta tarkoituksenmukaista. Tarpeellinen hoito voidaan järjestää perusterveydenhuollossa ja tarjoamalla henkilölle psykososiaalista tukea, mistä vahinkoa kärsineelle ei yleensä aiheudu merkittäviä kustannuksia. Näistä syistä johtuen päädyttiin ehdottamaan, että maksusitoumus terapiaan voitaisiin myöntää, kun rikosvahinkolaissa korvausasian ratkaisemiselle asetetut edellytykset täyttyvät.

Valmistelussa esillä oli myös rikoksen uhrin aseman parantaminen luopumalla sekä aineettomia vahinkoja että vahinkotapahtumakohtaista korvauksen enimmäismäärää koskevasta sääntelystä. Enimmäismäärien poistaminen mahdollistaisi rikoksen uhrille

aiheutuneen vahingon korvaamisen täysimääräisesti myös kaikkein vakavimmissa vahinkotapauksissa. Yksittäisissä tapauksissa sekä aiheutunut vahinko että tuomioistuimessa tuomittu määrä voivat kuitenkin olla erittäin suuria. Valtion korvausmenojen määrän ennakoitavuuden kannalta ei voida pitää mahdollisena, että valtion varoista suoritettaisiin yksittäisille rikoksen uhreille täysimääräisesti sama korvaus, jonka tuomioistuin on velvoittanut rikosentekijän suorittamaan. Tämän vuoksi ehdotetaan, että korvauksen enimmäismääristä säädetään rikosvahinkolaissa myös jatkossa. Ehdotetut enimmäismäärät vastaavat nykyistä paremmin tavanomaisesti tuomittujen korvausten enimmäistasoa, joka oikeuskäytännössä on ylitetty vain joissakin yksittäistapauksissa.

Surmansa saaneen läheisen korvaussuojaa pohdittiin parannettavaksi säätämällä vain yhdestä kuolemantapauksen aiheuttamaa kärsimystä koskevasta enimmäiskorvausmäärästä. Valmistelussa pidettiin kuitenkin perusteltuna, että ne läheiset, joille olosuhteiden tai sukulaissuhteen johdosta voidaan katsoa aiheutuneen enemmän kärsimystä, olisivat oikeutettuja suurempaan korvaukseen rikosvahinkolain nojalla. Tämä myös yksinkertaistaisi matalamman korvaustason perustelemista eri taloudessa asuvien osalta korvausvaatimukset ensimmäisenä asteena ratkaisevassa Valtiokonttorissa.

Valmistelussa arvioitiin myös sitä, onko rikosvahinkolaissa tarpeen säätää suoritettavan korvauksen vähimmäismäärästä ja, jos vähimmäismäärästä säädettäisiin, mikä olisi sen oikea taso. Tarkoituksenmukaisena pidettiin, että korvauskäsittelyyn käytettävissä olevat taloudelliset voimavarat keskitetään sellaisiin vahinkotapauksiin, joilla on vahinkoa kärsineen kannalta vähäistä suurempi merkitys. Vähimmäiskorvauksen katsottiin myös osaltaan nopeuttavan korvauskäsittelyä pienimpien korvausvaatimusten jäädessä pois. Ehdotettua 100 euron määrää pidettiin sopivana, koska sen alle jäävät vahingot aiheutuvat yleensä vähäisiksi katsottavista rikoksista.

Lisäksi valmistelussa harkittiin hallintolain 7 a luvun mukaisen oikaisuvaatimusmenettelyn sisällyttämistä rikosvahinkolakiin valitukseen sidotun itseoikaisun sijaan. Koska valtaosaan vakuutus oikeuden toimivaltaan kuuluvista asioista sovelletaan valitukseen sidottua itseoikaisua, pidettiin sen sisällyttämistä myös rikosvahinkolakiin perusteltuna.

5.2 Ulkomaiden lainsäädäntö ja muut ulkomailta käytetyt keinot

5.2.1 Ruotsi

Ruotsissa rikoksen uhrilla on oikeus valtoin varoista maksettavaan rikosvahinkokorvaukseen (*brottsskadeersättning*) siltä osin kuin hän ei saa korvausta vahingon aiheuttajalta tai vakuutuksesta. Korvaus suoritetaan 1.7.2014 voimaan tulleen rikosvahinkolain (*brottsskadelag*, 2014:322) nojalla. Korvaus henkilövahingosta määrätään vahingonkorvauslain (*skadeståndslag*, 1972:207) 5 luvun 1–3 §:ssä säädetyin perustein (*brottsskadelag* 4 §). Ruotsin vahingonkorvauslain 5 luvun 1 §:n mukaan henkilövahingon kärsineelle korvataan muun muassa vahingosta johtuva ohimenevä fyysinen ja psyykinen tilapäinen haitta (*fysiskt och psykiskt lidande av övergående natur*) sekä pysyvä haitta (*lyte eller annat stadigvarande men*). Kun henkilövahinko on johtanut kuolemaan, korvausta maksetaan hautauskuluista ja muista kuolemantapauksesta aiheutuvista kuluista, elatuksen menetyksestä sekä surmansa saaneen läheiselle kuolemantapauksen johdosta aiheutuneesta henkilövahingosta (*skadeståndslag* 5 luku 2 §).

Tilapäisen haitan korvaus määritellään liikennevahinkolautakunnan (*Trafikskadenämnden*) taulukoiden mukaan. Jos uhri on rikoksen johdosta työkyvytön, korvauksen määrä vuonna 2023 on 2 800 Ruotsin kruunua kuukaudessa. Tietyille vahingoille on vahvistettu oikeus- ja korvauskäytännössä vakiokorvausmäärät. Vakiokorvaus tahallisen henkirikoksen uhrin omaiselle kuolemantapauksen aiheuttamasta tilapäisestä psyykkisestä haitasta on 60 000 kruunua. Surmansa saaneen läheisillä on lisäksi 1.7.2022 lukien ollut oikeus erityiseen omaiskorvaukseen (*särskild anhörigersättning*) silloin, kun kuolema on aiheutettu tahallaan tai törkeästi tuottamuksesta (*skadeståndslag* 3 2 §, *brottsskadelag* 5 a §). Omaiskorvauksella korvataan vahinkoja, jotka eivät tule henkilövahinkona korvattavaksi. Tällaisia ovat muun muassa sokin, epätoivon, vihan ja voimattomuuden tunteet. Omaiskorvaus on sama kaikille siihen oikeutetuille, eikä sitä soviteta yhteen henkilövahingosta tuomittavan korvauksen kanssa. Säännöksen esitöissä omaiskorvauksen kohtuulliseksi määräksi on esitetty 50 000 kruunua. Molempien korvauslajien osalta korvaukseen oikeutettuja ovat surmansa saaneelle erityisen läheiset henkilöt. Pääsääntöisesti erityisen läheisiksi henkilöiksi katsotaan surmansa saaneen puoliso, vanhemmat, lapset sekä samassa taloudessa asuvat sisarukset. (*Ersättning till brottsoffer*, SOU 2021: s. 17 ja 248–258.)

Ruotsin rikosvahinkolain mukaan korvaus kärsimyksestä maksetaan sille, jota on vakavasti loukattu hänen henkilökohtaiseen koskemattomuuteensa, vapauteensa tai rauhaansa kohdistuvalla rikoksella tai törkeällä kunnianloukkauksella. Kärsimyksestä

(*kränkning*) suoritettava korvaus ei voi olla tuomittua määrää pienempi, jos tuomioistuimen tuomitsema määrä on perustunut asian aineellisoikeudelliseen tutkimiseen. Sama koskee surmansa saaneen lähiomaiselle suoritettavaa omaiskorvausta. (*Brottsskadelag* 5 ja 5 a §.) Muiden korvauslajien osalta valtion varoista suoritettava korvaus voi olla joko suurempi tai pienempi kuin vahingosta tuomittu korvaus. Ruotsin rikosvahinkolaissa ei ole säädetty korvauslajikohtaisia enimmäiskorvauksia.

Tietyistä vahingoista maksettavasta korvauksesta tehtävästä perusvähennyksestä (*grundavdrag*) luovuttiin Ruotsissa vuonna 2020 (*lag om ändring i brottsskadelagen*, 2020:284). Luopumisen tavoitteena olivat muun muassa rikoksen uhrin aseman parantaminen sekä korvausjärjestelmän yksinkertaistaminen. Ruotsin lain mukaan valtion varoista maksettavaa rikosvahinkokorvausta ei makseta, jos korvattava määrä on vähäisempi kuin 100 kruunua (*brottsskadelag* 14 §).

5.2.2 Norja

Norjan rikosvahinkojen korvaamista koskeva laki (*lov om erstatning fra staten til vold-utsatte*, 2022-0718) tuli voimaan vuoden 2023 alusta. Uudella lailla yksinkertaistettiin korvausjärjestelmää säätämällä rikoksen uhrille oikeus saada korvaus tuomioistuimen antaman tuomion mukaisesti laissa erikseen säädettyillä rikoksilla aiheutetusta vahingosta. Korvaus maksetaan ilman hakemusmenettelyä tuomion saatua lainvoiman. Jos asiaa ei ole käsitelty tuomioistuimessa, Norjan korvausviranomaisen myöntää uhrille korvauksen, jonka vahingosta vastuussa oleva sen näkemyksen mukaan olisi velvollinen suorittamaan uhrille.

Valtion varoista maksettava korvaus määrätään vahingonkorvauslaissa (*lov om skadeserstatning*, LOV-1969-06-13-26) säädetyin perustein. Norjan vahingonkorvauslaissa säädetään muun muassa surmansa saaneen puolison, lasten ja vanhempien oikeudesta hyvitykseen (*oppreisning*) surusta ja lohduttomuudesta, jonka läheisen kuolema on aiheuttanut. Hyvitys läheisen kuolemasta aiheutuvasta vahingosta määrätään useimmiten taulukon mukaisena korvauksena, jonka määrä on 200 000 Norjan kruunua (noin 18 600 euroa). Valtion varoista maksettava enimmäiskorvaus rikoksen uhrille on 60 kertaa kansallisen vakuutuksen perusmäärä (*grunnbeløpet i folketrygden*). Määrä voidaan ylittää, jos siihen on erityistä syytä. Toukokuussa 2022 asetetun perusmäärän (111 477 Norjan kruunua) mukainen enimmäiskorvaus on 6 688 620 Norjan kruunua (noin 622 000 euroa).

5.2.3 Tanska

Tanskassa oikeus valtion varoista maksettavaan rikosvahinkokorvaukseen perustuu korvauksista rikoksen uhreille annettuun lakiin (*lov om erstatning fra staten til ofre for forbrydelser* 1209/2014). Eloonjääneelle puolisolle tai kumppanille voidaan maksaa enintään 165 500 Tanskan kruunun (noin 22 200 euron) suuruinen kertakorvaus. Surmansa saaneelle erityisen läheiset henkilöt voivat olla oikeutettuja myös kuolemantapauksen johdosta maksettavaan avustukseen. Tanskan lain nojalla maksettavat korvaukset perustuvat tariffeihin. Suomen tapaan Tanskassa on säädetty eräistä korvauslajikohtaisista enimmäiskorvausmääristä. Esimerkiksi tilapäisestä haitasta maksettavan korvauksen enimmäismäärä vuonna 2018 oli 76 500 Tanskan kruunua (noin 10 300 euroa), pysyvän haitan korvauksen 1 054 000 Tanskan kruunua (noin 141 700 euroa) ja ansiokyvyn menetyksen 9 277 500 Tanskan kruunua (noin 1 247 000 euroa). Vahinkotapahtumakohtaista ylärajaa tai maksettavan korvauksen alarajaa ei ole.

5.2.4 Muut EU-maat

Lähes kaikissa EU-maissa on asetettu enimmäismäärä rikoksen uhrille valtion varoista maksettavalle korvaukselle. Korkeimmat enimmäiskorvaukset ovat Belgiassa (125 000 euroa) ja Ruotsissa (noin 86 300 euroa). Korvauslajikohtaisia enimmäismääriä sisältyy Suomen lisäksi ainakin Tanskan, Itävallan, Slovenian ja Kyproksen korvausjärjestelmiin. Valtion varoista maksettavalle rikosvahinkokorvaukselle ei ole asetettu enimmäismäärää muun muassa Ranskan, Irlannin tai Kreikan korvausjärjestelmissä.

Vähimmäiskorvausta koskeva säännös sisältyy Ruotsin lisäksi EU-maista Slovenian, Latvian, Irlannin ja Belgian korvausjärjestelmiin. Sloveniassa vähimmäiskorvaus on 50 euroa, Latviassa 50 prosenttia korvauksen enimmäismäärästä, joka puolestaan on viisi kertaa Latviassa voimassa oleva vähimmäiskuukausipalkka. Irlannissa ja Belgiassa vähimmäiskorvaus on 500 euroa. Vähimmäiskorvauksen lisäksi korvauksen saamista vähäisistä vahingoista voi olla eri maissa rajoitettu asettamalla korvaukseen oikeuttaville vahingoille esimerkiksi työkyvyttömyyteen liittyviä laadullisia vaatimuksia. Näin on tehty muun muassa Ranskassa, Portugalissa ja Puolassa.

Kuolemantapauksen aiheuttama kärsimys tai siihen rinnastettava korvaus voidaan suorittaa surmansa saaneen läheiselle Ruotsin ja Tanskan lisäksi ainakin Alankomaissa, Belgiassa, Irlannissa, Italiassa, Itävallassa ja Luxemburgissa. Espanjassa psyykkinen vahinko voidaan korvata, jos kuolema on aiheutettu terrorismirikoksella.

6 Lausuntopalaute

Täydennetään lausuntokierroksen jälkeen

7 Säännöskohtaiset perustelut

5 §. Korvauksen määrääminen henkilövahingosta. Voimassa olevassa pykälässä säädetään henkilövahingon kärsineelle suoritettavien korvausten määräämisen perusteista. Sen 2 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että kivusta ja särystä sekä muusta tilapäisestä haitasta maksettava enimmäismäärä olisi 18 000 euroa. Enimmäismäärä kattaisi siten myös tilapäisestä psyykkisestä haitasta suoritettavan korvauksen. Jos vahinkoa kärsinyt olisi 19 §:ssä tarkoitetuin tavoin saanut tai oikeutettu saamaan korvausta muualta, muualta tuleva korvaus vähennettäisiin 18 000 euron enimmäismäärästä.

Kivusta ja särystä ja muusta tilapäisestä haitasta määrättävän korvauksen perusteisiin ei ehdoteta muutoksia, vaan korvaus määrättäisiin myös jatkossa vahingonkorvauslain 5 luvun 2 c §:ssä säädetyin perustein. Korvausta määrättäessä huomioon otettaisiin siten henkilövahingon laatu ja vaikeusaste, sen edellyttämän hoidon laatu ja kestoaika sekä haitan kestoaika. Harkinnan tukena huomioitaisiin henkilövahinkoasiain neuvottelukunnan suositukset sekä muut yleistä korvauskäytäntöä sääntelevät normistot, kuten liikenne- ja potilasvahinkolautakunnan normit ja ohjeet.

8 §. Kuolemantapauksen johdosta maksettavat korvaukset. Pykälä sisältää säännökset kuolemantapauksen johdosta suoritettavista korvauksista. Sen 1 ja 2 momenttiin ei ehdoteta tehtäväksi muutoksia.

Pykälän 3 momentissa säädetään surmansa saaneen läheiselle kuolemantapauksen seurauksena aiheutuneesta henkilövahingosta johtuvista tarpeellisista sairaanhoitokustannuksista ja muista tarpeellisista kuluista sekä ansionmenetyksestä maksettavan korvauksen enimmäismäärästä. Enimmäismäärä ehdotetaan nostettavaksi 9 000 euroon. Enimmäismäärän korottaminen on tarpeen, koska jäljempänä 28 §:ssä ehdotettu maksusitoumusmenettely saattaisi lisätä hoitoon hakeutumista ja siten läheiselle maksettavien korvausten kokonaissummaa.

Pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi 4 momentti, jonka nojalla surmansa saaneen läheisellä olisi eräissä tapauksissa oikeus valtion varoista maksettavaan korvaukseen kuolemantapauksen aiheuttamasta kärsimyksestä. Momentissa viitattaisiin vahingonkorvauslain 5 luvun 4 a §:ään, jossa säädetään korvauksen myöntämisen edellytyksistä. Korvaukseen oikeutettuja olisivat siten surmansa saaneen vanhemmat, lapset ja aviopuoliso sekä muu näihin rinnastettava surmansa saaneelle erityisen läheinen henkilö silloin, kun kuolema on aiheutettu tahallisesti tai törkeästä huolimattomuudesta ja korvauksen tuomitseminen harkitaan kohtuulliseksi. Kohtuullisuusharkinnassa huomioon otettaisiin surmansa saaneen ja korvausta vaativan välisen suhteen läheisyys, teon laatu sekä muut olosuhteet.

Korvauksen suorittaminen perustuisi aina kohtuusharkintaan. Kun kuolema on aiheutettu tahallisesti tai törkeästä huolimattomuudesta ja korvausta vaativaa on pidettävä surmansa saaneelle erityisen läheisenä, tulisi lisäksi harkita, voidaanko korvauksen tuomitsemista pitää kohtuullisena käsiteltävänä olevassa yksittäistapauksessa. Korvauksen kohtuullisuutta harkitessaan Valtiokonttorin tulisi ottaa huomioon vakiintunut tuomioistuinikäytäntö, erityisesti korkeimman oikeuden antamat ennakkoratkaisut. Kohtuusharkinta koskisi sekä hakijan oikeutta korvaukseen että suoritettavan korvauksen määrää. Jos hakijan oikeus korvaukseen on jo tuomioistuimessa perusteellisesti tutkittu, Valtiokonttorin ei yleensä tulisi arvioida surmansa saaneen läheisen oikeutta kärsimyskorvaukseen tuomioistuimen ratkaisusta poikkeavalla tavalla.

Keskeisenä kohtuusharkinnassa huomioon otettavana seikkana voidaan pitää korvausta vaativan ja surmansa saaneen henkilön välisen suhteen läheisyyttä. Mitä läheisemmän henkilön kuolemasta on kysymys, sitä suuremman kärsimyksen menetys aiheuttaa. Läheisen kärsimystä korvattaessa surmansa saaneen ja korvausta vaativan välisen suhteen läheisyydellä olisi siis merkitystä kahdessa suhteessa. Korvaus voisi ensinnäkin ylipäänsä tulla suoritettavaksi vain silloin, kun suhteen voidaan arvioida olleen erittäin läheinen. Toisaalta suhteen läheisyydellä olisi merkitystä harkittaessa sitä, voidaanko korvauksen suorittamista pitää yksittäistapauksessa kohtuullisena. Kohtuusharkinnassa merkitystä voisi olla muun muassa sillä, onko korvausta vaativa asunut surmansa saaneen kanssa tämän kuolemaan saakka samassa taloudessa.

Kuoleman aiheuttaneen teon laadulla on normaalisti vaikutusta siihen, miten tuskallisenä läheiset henkilöt menetyksen kokevat. Tekotapa on voinut olla poikkeuksellisen raa-ka ja uhrin ihmisarvoa alentava. Surmattu on esimerkiksi välittömästi ennen kuolemaansa saattanut joutua pitkäaikaisen väkivallan kohteeksi. Koska tietoisuus tällaisista teon erityispiirteistä lisää läheisten tuntemaa kärsimystä, Valtiokonttorin olisi otettava teon laatu huomioon korvauksen määrää harkitessaan.

Koska kaikkia kohtuusharkinnassa huomioon otettavia seikkoja ei tapausten moninaisuuden vuoksi voida ennakoita, on vahingonkorvauslain 4 a §:ssä säädetty, että korvauksen tuomitsemista harkittaessa on otettava huomioon surmansa saaneen ja korvausta vaativan suhteen läheisyyden sekä teon laadun ohella "muut olosuhteet". Esimerkiksi läheisen läsnäolo surmaamishetkellä tai surmaamisen tapahtuminen surmansa saaneen ja korvausta vaativan yhteisessä kodissa voisi tulla yksittäistapauksessa otettavaksi huomioon korvauksen suorittamista harkittaessa.

Korvaukseen oikeutetulle läheiselle suoritettavan korvauksen suuruus olisi aina määrättävä tapauskohtaisesti. Keskeisimpänä korvauksen suuruuteen vaikuttavana tekijänä olisi luonnollisesti se, kuinka suuren kärsimyksen korvaukseen oikeutetulle läheiselle voidaan arvioida aiheutuneen. Vaikka läheisen menettämisestä aiheutuvan surun

ja menetyksen tunteen voimakkuus ja sen vaikutukset ovat hyvin yksilöllisiä, kärsimyksen suuruutta arvioitaessa tällaisille yksilöllisille eroille ei tulisi antaa ratkaisevaa merkitystä. Olennaista olisi se, miten suurta kärsimystä korvausta vaativan asemassa olevalle henkilölle voidaan yleensä arvioida läheisen menettämisestä aiheutuvan. Koska kohtuusharkinta ulottuisi myös korvauksen määrän mittaamiseen, surmansa saaneen ja korvausta vaativan välisen suhteen läheisyys, teon erityispiirteet ja muut olosuhteet tulisi ottaa huomioon myös korvauksen suuruutta määrättäessä.

Jos korvaukseen oikeutettuja on useita, korvaus suoritettaisiin kullekin korvaukseen oikeutetulle erikseen kohtuulliseksi harkitun suuruisena.

Korvausta vaativalta ei edellytettäisi erityistä selvitystä siitä, että kärsimystä on aiheutunut, vaan surun ja menetyksen tunteeseen verrattavissa olevaa kärsimystä voidaan lähtökohtaisesti olettaa aiheutuneen, kun vahingonkorvauslain 4 a §:ssä korvauksen suorittamiselle asetetut edellytykset täyttyvät.

Kärsimyksestä suoritettava korvaus ei vaikuttaisi surmansa saaneen läheisen oikeuteen saada korvausta henkilövahingosta eikä kärsimyksestä suoritettavaa korvausta myöskään otettaisi huomioon laskettaessa 3 momentissa säädettyä henkilövahingosta suoritettavan korvauksen enimmäismäärää.

Vahingonkorvauslaista poiketen rikosvahinkolaissa asetettaisiin surmansa saaneen läheiselle kuolemantapauksen aiheuttamasta kärsimyksestä suoritettavalle korvaukselle enimmäismäärä. Enimmäismäärä riippuisi siitä, mihin läheisluokkaan korvaukseen oikeutettu sijoittuisi. Korvauksen enimmäismäärä olisi 7 000 euroa silloin, kun korvaukseen oikeutettu olisi surmansa saaneen vanhempi, lapsi, puoliso tai surmansa saaneen kanssa samassa taloudessa asunut sisarus. Puolisolla tarkoitetaan tässä myös avopuolisoa. Enimmäismäärä olisi 7 000 euroa myös silloin, kun korvaukseen oikeutettu olisi surmansa saaneen kanssa samassa taloudessa asunut muu surmansa saaneelle erityisen läheinen henkilö. Muu surmansa saaneelle erityisen läheinen henkilö voisi olla ainakin surmansa saaneen kanssa samassa taloudessa elänyt avopuolison lapsi, vanhemman puoliso, sijaislapsi tai -vanhempi. Väliaikainen erillään asuminen ei automaattisesti katkaisisi yhteisessä taloudessa asumista, jos muualla asuminen tarkoituksena on esimerkiksi työ tai opiskelu toisella paikkakunnalla. Valtion varoista suoritettavan korvauksen enimmäismäärä olisi 4 000 euroa silloin, kun korvaukseen oikeutettu olisi surmansa saaneen kanssa eri taloudessa asunut sisarus tai surmansa saaneen kanssa eri taloudessa asunut muu surmansa saaneelle erityisen läheinen henkilö. Muu surmansa saaneelle erityisen läheinen henkilö voisi olla esimerkiksi eri taloudessa asuva isovanhempi, jolla on ollut erityisen tiivis suhde lapsenlapsensa. Jos vahinkoa kärsinyt olisi 19 §:ssä tarkoitettu tavoin saanut tai oikeutettu saamaan korvausta muualta, muualta tuleva korvaus vähennettäisiin myönnettävän korvauksen enimmäismäärästä.

9 §. Kärsimyksen korvaaminen. Pykälässä säädetään rikoksen uhrin oikeudesta korvaukseen loukkauksen aiheuttamasta kärsimyksestä. Pykälän 2 momentissa säädettyjä korvauksen enimmäismääriä korotettaisiin keskeisissä ehdotuksissa esitetyin perustein. Lisäksi ryhmittelyä muutettaisiin siten, että ihmiskaupan tai panttivangin ottamisen uhrille maksettava enimmäiskorvaus vastaisi täysi-ikäiselle seksuaalirikoksen uhrille maksettavan korvauksen enimmäismäärää. Peruskorvaus loukkauksen aiheuttamasta kärsimyksestä korotettaisiin 8 000 euroon. Tekohetkellä täysi-ikäiselle seksuaalirikoksen uhrille sekä ihmiskaupparikoksen ja panttivangin ottamisen uhrille maksettavan korvauksen enimmäismäärä olisi 16 000 euroa ja alle 18-vuotiaalle seksuaalirikoksen uhrille maksettavan korvauksen enimmäismäärä 30 000 euroa. Jos hakijalla olisi rikoksen teonkuvauksen perusteella oikeus kahden kategorian mukaiseen korvaukseen, suoritettavan korvauksen määrä arvioitaisiin korkeamman enimmäismäärän mukaan.

Ihmiskaupparikoksen sekä panttivangin ottamisen uhrille maksettavan kärsimyskorvauksen enimmäismäärän korottamista muun vapauteen tai henkilökohtaiseen koskemattomuuteen kohdistuneen rikoksen uhriksi joutuneelle suoritettavan korvauksen enimmäismäärää korkeammaksi voidaan pitää perusteltuna, koska mainitut rikokset voivat olla hyvin pitkäkestoisia sekä erityisen traumaattisia niiden uhriksi joutuneelle.

10 §. Korvauksen enimmäismäärä. Pykälässä säädetään henkilövahingosta ja kärsimyksestä suoritettavien korvausten enimmäismäärästä. Pykälän 1 momentissa rajattua valtion korvausvastuuta henkilövahingosta ja kärsimyksestä ehdotetaan keskeisissä ehdotuksissa esitetyin syin korotettavaksi 100 000 euron enimmäismäärään. Enimmäismäärän korotuksella vahvistettaisiin erityisesti niiden uhrien asemaa, joille on aiheutunut rikoksesta vakavia pysyvän haitan korvaukseen oikeuttavia vammoja. Enimmäismäärä sisältäisi myös kaikki vahingosta aiheutuvat kulut kuten toistuvat sairaanhoitokulut ja mahdollisesta palveluasumisesta aiheutuvat kustannukset.

20 §. Alin maksettava korvaus. Voimassa oleva säännös perusvähennyksestä ehdotetaan korvattavaksi säännöksellä maksettavan korvauksen vähimmäismäärästä. Perusvähennyksestä luovuttaisiin uhrin aseman parantamiseksi ja korvausjärjestelmän yksinkertaistamiseksi.

Valtion varoista yhden vahinkotapahtuman johdosta samalle vahinkoa kärsineelle suoritettavaa korvausta ei maksettaisi, jos korvausten yhteismäärämäärä olisi vähemmän kuin 100 euroa. Jos korvauksia suoritettaisiin saman vahinkotapahtuman perusteella usealle vahinkoa kärsineelle, vähimmäismäärä koskisi erikseen kutakin korvauksen saajaa. Toisin kuin perusvähennys, ehdotettu vähimmäismäärä koskisi aineettomien vahinkojen lisäksi myös aineellisista vahingoista maksettavia korvauksia.

Korvattavalla määrällä tarkoitettaisiin pykälässä korvausmäärää, joka valtion varoista tosiasiallisesti jäisi suoritettavaksi sen jälkeen, kun korvauksille säädetyt enimmäismäärät ja 19 §:n mukaiset vähennykset on otettu huomioon. Jos korvausta ei suoritettaisi kerralla, korvaus voitaisiin maksaa vasta korvausten yhteismäärän ylittäessä säädetyt vähimmäismäärän.

28 §. Ennakkokorvaus ja maksusitoumus. Voimassa olevassa pykälässä säädetään hakijan oikeudesta ennakkokorvaukseen korvausasian ratkaisun viivästyessä. Pykälään lisättäisiin uusi 2 momentti, jonka nojalla 8 §:n 4 momentin nojalla kuolemantapauksen aiheuttamasta kärsimyksestä tai 9 §:n nojalla loukkauksen aiheuttamasta kärsimyksestä suoritettavaan korvaukseen oikeutetulle hakijalle voitaisiin antaa maksusitoumus hänelle aiheutuneen henkilövahingon johdosta tarpeelliseen psykoterapeutin antamaan psyko-, kriisi- tai traumaterapiaan taikka vastaavaan mielenterveyden häiriön hoitamiseksi tarpeelliseen terapiaan. Maksusitoumus voitaisiin myöntää, vaikka hakija ei olisi vaatinut korvausta kärsimyksestä. Maksusitoumuksella mahdollistettaisiin rikoksen johdosta psyykkisen terveydentilan häiriön saaneen pääseminen hoitoon aiempaa nopeammin sekä luotaisiin hoidon tarpeessa oleville mahdollisuus varmistua hoidon korvattavuudesta ennen hoidon alkamista.

Jotta maksusitoumus voitaisiin myöntää, terapian tarpeen tulisi olla lääketieteellisessä syy-yhteydessä rikosvahinkoon. Syy-yhteyden arviointi tarkoittaa lääketieteellisen syy-seuraussuhteen arviointia vahingon ja todetun mielenterveyden häiriön välillä. Terapiaa voitaisiin pitää lääketieteellisesti perusteltuna silloin, kun terapia vakiintuneen lääketieteellisen näkemyksen mukaan olisi perusteltua kyseessä olevan, rikosvahingosta aiheutuneen psyykkisen häiriötilan hoitamiseksi. Maksusitoumus terapiaan voitaisiin lähetohtaisesti myöntää, kun vahinkotapahtuma on toiminut laukaisevana tekijänä terapian tarpeelle ja on sen pääasiallinen syy. Arvioinnissa kiinnitettäisiin huomiota erityisesti rikoksen laatuun. Mitä vakavammasta rikoksesta on kysymys, sitä todennäköisemmin siitä aiheutuu hoitoa edellyttävä mielenterveyden häiriö. Se, että uhrilla olisi entuudestaan rikosvahingosta riippumattomia mielenterveyden häiriöitä, ei olisi este maksusitoumuksen myöntämiselle. Terapia korvattaisiin siltä osin kuin sen tarpeen voidaan katsoa johtuvan rikoksella aiheutetusta vahingosta.

Maksusitoumuksen myöntämisen edellytyksenä ei olisi korvausasian käsittelyn viivästyminen, vaan maksusitoumus voitaisiin myöntää 27 §:ssä korvausasian ratkaisemiselle asetettujen edellytysten täytyessä. Pääsääntöisesti maksusitoumus voitaisiin siis myöntää, kun hakijan oikeus saada korvausta vahingosta vastuussa olevalta olisi ratkaistu ensimmäisessä oikeusasteessa tai syyte rikosentekijää vastaan päätetty jättää nostamatta. Maksusitoumus voitaisiin myöntää myös siinä tapauksessa, että syytetty ei ole nostettu tai päätöstä syyttämättä jättämisestä ei ole tehty kuuden kuukauden kuluessa siitä, kun poliisi sai rikoksesta tiedon.

Maksusitoumus myönnettäisiin asianmukaista hoitoa tarjoavaan hoitopaikkaan. Hoidon korvattavuus edellyttäisi, että terapiaa antavalla henkilöllä on oikeus käyttää psykoterapeutin ammattinimikettä ja että hän on suorittanut Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston hyväksymän koulutuksen siihen terapiamuotoon, johon maksusitoumus myönnetään.

7 luku. **Muutoksenhaku, itseoikaisu ja takaisinperintä**

Muutoksenhakua koskevan 7 luvun otsikkoon ehdotetaan lisättäväksi itseoikaisua koskeva maininta.

38 §. *Muutoksenhaku.* Muutoksenhakua koskevaan pykälään ehdotetaan tehtäväksi jäljempänä uudessa 38 a §:ssä ehdotetun itseoikaisua koskevan menettelyn edellyttämä muutos koskien valituskirjelmän toimittamista. Vakuutusoikeudelle osoitettu valitus tulisi jatkossa toimittaa muutoksenhakuajan puitteissa Valtiokonttorille vakuutusoikeuden sijaan. Valitus katsottaisiin määräajassa tehdyksi myös silloin, kun se on saapunut mainitussa ajassa suoraan vakuutusoikeudelle. Tällaisessa tilanteessa vakuutusoikeuden olisi siirrettävä valitus viipymättä Valtiokonttorin käsiteltäväksi.

Lisäksi muutoksenhakua koskevaan pykälään ehdotetaan lisättäväksi maksusitoumusta koskevaan päätökseen kohdistuva valituskielto. Ennakkokorvausta koskevan ratkaisun tavoin kysymyksessä olisi luonteeltaan väliaikainen päätös. Terapiakuluja koskeva muutoksenhakukelpoinen ratkaisu annettaisiin pääasian ratkaisun yhteydessä. Näin toimittaisiin myös silloin, kun maksusitoumusta koskeva vaatimus olisi eväty, eikä hakija olisi hakeutunut lainkaan terapiaan.

38 a §. *Itseoikaisu ja valituksen siirto vakuutusoikeudelle.* Rikosvahinkolakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi 38 a §, jossa säädettäisiin Valtiokonttorin oikeudesta oikaista muutoksenhaun kohteena oleva päätös. Itseoikaisu mahdollistaisi joustavan menettelyn selvien virheiden korjaamiseksi ennen varsinaista muutoksenhakua. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin tilanteesta, jossa Valtiokonttori hyväksyisi kaikki asiassa esitetyt vaatimukset. Valtiokonttorin olisi annettava asiassa uusi muutoksenhakukelpoinen päätös, jolloin valitus raukeaisi ja sen kohteena olevan päätöksen tilalle tulisi uusi päätös.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin menettelystä silloin, kun Valtiokonttori ei suostuisi kaikkiin valituksessa esitettyihin vaatimuksiin. Tällöin Valtiokonttorin tulisi toimittaa valituskirjelmä ja oma lausuntonsa asiaa koskevien asiakirjojen kanssa vakuutusoikeudelle 30 päivän kuluessa valitusajan päättymisestä. Valtiokonttorin olisi siirrettävä valitus vakuutusoikeuden käsiteltäväksi myös silloin, kun valitus olisi saapunut Valtiokonttorille valitusajan päättymisen jälkeen, jollei Valtiokonttori katsoisi valituksen myöhästykselle olleen rikosvahinkolain 38 §:ssä tarkoitettuja painavia syitä ja voivansa suos-

tua kaikkiin valituksessa esitettyihin vaatimuksiin. Valitus olisi siirrettävä vakuutusoi-
keudelle myös silloin, kun siinä olisi jokin muu prosessuaalinen virhe.

Silloin kun Valtiokonttori voisi suostua valittajan vaatimuksiin vain osittain, se voisi an-
taa väliaikaisen päätöksen siltä osin kuin se hyväksyy vaatimukset ja lähettää valituk-
sen muutoksenhakuelimen käsiteltäväksi. Väliaikaiseen päätökseen ei voisi hakea erik-
seen muutosta.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin mahdollisuudesta poiketa 2 momentin mukaisesta
määräajasta yhdellä kuukaudella valituksen johdosta tarvittavan lisäselvityksen hank-
kimisen vuoksi. Tämä olisi tarpeen, koska valituksesta saattaa joskus ilmetä sellaisia
uusia seikkoja, jotka edellyttävät niiden tarkistamista tai lisäselvityksen hankkimista.
Valtiokonttorin velvollisuutena olisi huolehtia päätöksen antamista varten riittävän sel-
vityksen hankkimisesta. Viivästyminen olisi ilmoitettava viipymättä valittajalle.

47 §. Valtiokonttorin oikeus saada tietoja. Voimassa olevassa pykälässä säädetään
Valtiokonttorin oikeudesta saada salassapitosäännösten ja -määräysten estämättä
pyynnöstä korvausasian ratkaisemiseksi välttämättömät tiedot tuomioistuimelta, po-
liisi-, kriminaalihuolto-, vankeinhoito- sekä sosiaali- ja terveydenhuollon viranomaisilta
ja laitoksilta, säilöön otettujen ulkomaalaisten kohtelusta ja säilöönottoyksiköstä ane-
tussa laissa (116/2002) tarkoitettulta säilöönottoyksiköltä, Eläketurvakeskukselta, eläke-
ja vakuutuslaitoksilta sekä korvauksen hakijan työnantajalta, työttömyyskassalta tai
muulta etuuden myöntäjältä.

Pykälää ehdotetaan muutettavaksi laajentamalla Valtiokonttorin tiedonsaantioikeus
kattamaan myös muut viranomaiset ja toimijat, joiden hallussa saattaa olla korvaus-
asian ratkaisemiseksi välttämättömiä tietoja. Tahot, joilta Valtiokonttorilla olisi oikeus
saada tietoja, lueteltaisiin 1 momentin 1–3 kohdassa. Lisäksi säännökseen tehtäisiin
tekninen muutos korvaamalla voimassa olevassa säännöksessä mainittu poliisiviran-
omainen ilmaisulla poliisi sekä kriminaalihuolto- ja vankeinhoitoviranomaiset ilmaisulla
Rikosseuraamuslaitos. Pykälään myös lisättäisiin uusi 2 momentti.

Ehdotetun 1 momentin 1 kohdan mukaan Valtiokonttorilla olisi voimassa olevassa
säännöksessä mainittujen tahojen lisäksi oikeus saada asiakirjat ja tiedot Syyttäjälai-
tokselta, Ulosottolaitokselta, Maahanmuuttovirastolta, Digi- ja väestötietovirastolta ja
Verohallinnolta. Syyttäjälaitokselta saatavia välttämättömiä tietoja ovat ainakin haaste-
hakemus, syyttämättäjäättämispäätös sekä tieto siitä, että syyteharkinta on kesken. Ri-
kokseen syyllistyneen ulosottotiedot ovat tarpeen suoritettavasta korvauksesta 19 §:n
2 momentissa säädetyn vähennyksen tekemiseksi. Ulosottotiedot voivat olla tarpeen
myös muun muassa hakijalle aiheettomasti maksetun korvauksen takaisinperimiseksi.

Maahanmuuttovirastolta saatetaan tarvita tietoja rikoksen uhrin tai rikokseen syyllistyneen Suomessa oleskelun kestosta, sillä rikosvahinkolain 2 §:n mukaan edellytys rikosvahinkokorvauksen suorittamiselle on, että vahinkoa kärsineellä oli korvaushakemuksen tekohetkellä tai rikoksen tekohetkellä asuinpaikka Suomessa tai muussa Euroopan unionin jäsenvaltiossa tai että vahingon yhteys Suomeen on muutoin vähäistä suurempi. Korvausasian ratkaiseminen saattaa edellyttää myös tietoja rikoksen uhrin asuinpaikasta, perhesuhteista ja kuolemasta. Muun muassa nämä tiedot sekä edunvalvontaan liittyvät tiedot saadaan tarvittaessa Digi- ja väestötietovirastolta. Tietojen perusteella tarkistetaan muun muassa hakijan asuinpaikka rikoksen tapahtuma- tai korvaushakemuksen laatimishetkellä. Tiedot ovat tarpeen myös arvioitaessa surmansa saaneen läheisen oikeutta ehdotetun 8 §:n 4 momentin mukaiseen kärsimyskorvaukseen. Edunvalvontatiedot ovat merkityksellisiä esimerkiksi harkittaessa hakijan oikeutta taloudellisesta vahingosta maksettavaan korvaukseen. Verohallinnolta saatavat tiedot puolestaan ovat usein edellytyksenä rikosvahinkolain mukaisen korvausoikeuden sekä vahingoittuneen ansionmenetyksen tai hänen edunsaajiensa elatuksen menetyksen määrän selvittämiseksi.

Pykälän 1 momentin 2 kohdassa täsmennettäisiin niitä etuuden myöntäjiä, joilta saatavat asiakirjat ja tiedot ovat tarpeen korvausasian ratkaisemiseksi, sekä yksilöitäisiin ne asiakirjat ja tiedot, jotka etuuden maksaja tai työnantaja olisi velvollinen luovuttamaan Valtiokonttorille. Kohdassa mainittaisiin nimenomaisesti Kansaneläkelaitos, jonka maksamista etuuksista saatavat tiedot ovat välttämättömiä Valtiokonttorin päivittäisessä korvaustoiminnassa 19 §:n 1 momentissa säädettyjen vähennysten tekemiseksi. Kansaneläkelaitokselta saatavat asiakirjat ja tiedot ovat tarpeen myös rikosvahingosta aiheutuneen työkyvyttömyysajan sekä vahingoittuneen ansionmenetyksen määrittämiseksi.

Momentin uudessa 3 kohdassa lueteltaisiin voimassa olevaa säännöstä tarkemmin ne terveyden- ja sairaanhoitotoimintaa harjoittavat tahot, joilta Valtiokonttorilla olisi oikeus saada vahinkoa kärsineen terveydentilaan, työkykyyn, hoitoon ja kuntoutukseen liittyviä asiakirjoja ja tietoja. Tiedonsaantioikeus koskisi lääkäriä tai muuta terveydenhuollon ammattihenkilöstä annetussa laissa tarkoitettu ammattihenkilöä, potilaan asemasta ja oikeuksista annetun lain 2 §:n 4 kohdassa tarkoitettu terveydenhuollon toimintayksikköä, vahinkoa kärsineen kuntoutusta hoitavaa tahoa, muuta terveydenhuollon toimintayksikköä sekä sosiaalipalveluiden tuottajaa tai hoitolaitosta. Terveydentilaan liittyvät tiedot ovat korvauskäsittelyssä välttämättömiä arvioitaessa korvausperustetta, kulujen ja vammojen syy-yhteyttä korvattavaan vahinkoon, suoritettavan korvauksen määrää ja vahingosta aiheutuneen työkyvyttömyyden kestoa. Terveydentilatietoja tarvitaan myös arvioitaessa muiden korvausjärjestelmien ensisijaisuutta suhteessa rikosvahinkolakiin.

Ehdotetussa uudessa toisessa momentissa säädettäisiin tiedonsaantioikeuden edellytyksestä. Valtiokonttorilla olisi oikeus saada asiakirjat ja tiedot vain siltä osin kuin ne ovat välttämättömiä korvausasian ratkaisemiseksi.

8 Voimaantulo

Lakiehdotuksen olisi perusteltua tulla voimaan ilman aiheetonta viivytystä. Lakiehdotuksen hyväksymisen ja voimaantulon välissä olisi kuitenkin syytä olla vähintäänkin kuusi kuukautta, jotta toimijat ja erityisesti Valtiokonttori ehtisivät varautua uuteen lain-säädäntöön.

Lain siirtymäsäännöksen mukaan ennen lain voimaantuloa tehdyllä rikoksella aiheutetun vahingon korvaamiseen sovellettaisiin uusien 5 §:n 2 momentin, 8 §:n 3 ja 4 momentin, 9 §:n 2 momentin ja 10 §:n 1 momentin sijaan lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä korvausten enimmäismääristä sekä kuolemantapauksen johdosta maksettavista korvauksista. Myös 20 §:n ja 28 §:n 2 momentin säännöksiä korvauksen vähimmäismäärästä sekä maksusitoumusmenettelystä sovellettaisiin vain sellaisen vahingon korvaamiseen, joka on aiheutettu lain voimaantulon jälkeen tehdyllä rikoksella.

Ehdotetussa 38 a §:ssä säädettävää itseoikaisua sekä 47 §:n tiedonsaantioikeutta koskevia säännöksiä sovellettaisiin kuitenkin myös korvausasiaan, joka on vireillä Valtiokonttorissa lain voimaan tullessa tai joka on tullut vireille lain voimaantulon jälkeen. Vahingon aiheuttaneen rikoksen tekoajankohdalla ei siis olisi merkitystä itseoikaisua tai tiedonsaantioikeutta koskevien säännösten soveltamisen kannalta.

Rikosvahinkolain 48 §:n mukaan rikosvahinkolain 5–10, 17 ja 20 §:ssä mainitut rahamäärät tarkistetaan valtioneuvoston asetuksella kolmivuotiskausittain rahan arvon muutosta vastaavasti. Voimassa oleva kolmivuotistarkistus on tullut voimaan vuoden 2021 alusta. Seuraava tarkistus tulee tehtäväksi vuoden 2024 alusta. Korvausjärjestelmän selkeyden kannalta olisi perusteltua, että kolmivuotistarkistukset pääsääntöisesti tehdään yhdellä kertaa kaikkiin laissa säädettyihin rahamääriin. Kun nyt ehdotetaan muutoksia lain 5 §:n 2 momentissa, 8 §:n 3 momentissa, 9 §:n 2 momentissa ja 10 §:n 1 momentissa säädettyihin rahamääriin sekä säädetään uusista rahamääristä ehdoteissa 8 §:n 4 momentissa ja 20 §:ssä, on perustelua turvata se, että näissä lainkohdissa säädettyihin rahamääriin kuitenkin jatkossa tehdään kolmivuotistarkistukset samaan aikaan kuin muihinkin rikosvahinkolaissa säädettyihin rahamääriin. Siksi ehdotetaan, että tässä laissa säädettyjä euromääriä tarkistetaan seuraavan kerran vuoden 2027 alusta lukien.

9 Toimeenpano ja seuranta

Esitysluonnoksessa ehdotetaan rikosvahinkolakiin muutoksia, jotka on havaittu tarpeelliseksi, kun voimassa olevan lain soveltamiskäytäntöä ja vaikutuksia on eduskunnan (EV 186/2005 vp) ja eduskunnan lakivaliokunnan (LaVM 29/2010 vp) esittämin tavoin seurattu ja arvioitu.

On tärkeää edelleen seurata, vaikuttavatko ehdotetut muutokset rikosten uhrien sekä surmansa saaneen läheisten asemaan toivotulla tavalla. Erityisesti tulee kiinnittää huomiota siihen, lisääkö etukäteen annettava maksusitoumus sairaanhoitokuluina korvattavista terapiakuluista rikosten uhrien sekä läheisten hakeutumista tarpeelliseen hoitoon rikoksen aiheuttaman psyykkisen terveydentilan häiriön johdosta. Jatkossa tulee myös arvioida, parantavatko korvausten enimmäismääriin ehdotetut korotukset sekä surmansa saaneen läheiselle aiheutuneen kärsimyksen korvaamisen palauttaminen rikosvahinkolakiin vakavasti vammautuneiden rikosten uhrien ja henkirikoksen uhrien läheisten asemaa toivotulla tavalla.

10 Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys

Esityksessä ehdotetaan parannettavaksi rikoksen uhrin sekä henkirikoksen uhrin oikeutta valtion varoista maksettavaan korvaukseen rikoksella aiheutetusta vahingosta. Samalla ehdotetaan vahvistettavaksi korvauksen hakijoiden oikeusturvaa lisäämällä rikosvahinkolakiin säännökset maksusitoumusmenettelystä ja itseoikaisusta. Korvaustoiminnan sujuvoittamiseksi ehdotetaan lisäksi Valtiokonttorille aiempaa kattavampia tiedonsaantioikeuksia.

Perustuslain 21 §:n 1 momentti sisältää säännöksen jokaisen oikeudesta saada oikeusiaan ja velvollisuuksiaan koskeva päätös tuomioistuimen tai muun riippumattoman lainkäyttöelimen ratkaistavaksi. Ehdotetun lain 38 §:n 1 momentin mukaan maksusitoumuksesta koskevaan päätökseen ei saisi hakea muutosta valittamalla. Koska maksusitoumuksesta koskeva päätös on luonteeltaan väliaikainen, voidaan muutoksenhakukielloa pitää perustuslain 21 §:n 1 momentin kannalta asianmukaisena. Hakijan oikeus korvaukseen tulisi sitovasti ratkaistuksi vasta lopullisella korvauspäätöksellä, johon hakijalla olisi aina muutoksenhakuoikeus.

Tiedonsaantioikeuksien laajennusten tarkoituksena on varmistaa Valtiokonttorille oikeus saada rikosvahinkolain toimeenpanossa välttämättömät tiedot siltä viranomaiselta tai muulta taholta, jonka hallussa tietoaineisto on. Pyrkimyksenä on myös lisätä rikosvahinkojen korvauskäsittelyn asiakaslähtöisyyttä vähentämällä korvauksen hakijalta vaadittavien asiakirjojen ja muiden selvitysten määrää. Samalla säännös tehostaisi ja nopeuttaisi asian käsittelyä sekä vähentäisi hallinnollista taakkaa niissä viranomaisissa, joita tiedonsaantioikeus ei nykyisellään koske.

Henkilötietojen suoja on osa yksityiselämän suojaa, joka on perustuslain 10 §:ssä ja Suomea sitovissa Euroopan ihmisoikeussopimuksessa (SopS 18 ja 19/1990) sekä EU:n perussopimuksissa ja EU:n perusoikeuskirjassa (EYVL 18.12.2000, C 364/1) taattu perusoikeus. Henkilötietojen suoja on yksilön perusoikeus ja lisäksi henkilötietojen suoja kuuluu perustuslain 10 §:n 1 momentin nojalla lain alaan. EU:n yleinen tietosuojasetus perustuu EU:n toiminnasta tehdyn sopimuksen (EUVL 26.10.2012, C 326/47) 16 artiklaan ja EU:n perusoikeuskirjaan. Sääntelyssä on otettu huomioon myös Euroopan ihmisoikeussopimus ja sen 8 artikla. Euroopan ihmisoikeussopimuksen 8 artiklan mukaan jokaisella on oikeus nauttia yksityis- ja perhe-elämäänsä, kotiinsa ja kirjeenvaihtoonsa kohdistuvaa kunnioitusta. Artiklan on Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytännössä katsottu kattavan myös henkilötietojen suojan (PeVL 28/2016 vp, s. 5).

Eduskunnan perustuslakivaliokunnan lausuntokäytännön mukaan on lähtökohtaisesti riittävää perustuslain 10 §:n 1 momentin kannalta, että sääntely täyttää EU:n yleisessä tietosuoja-asetuksessa asetetut vaatimukset. Perustuslakivaliokunnan mukaan henkilötietojen suoja tulee turvata ensisijaisesti EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen ja kansallisen yleislainsäädännön nojalla. Kansallisen erityislainsäädännön säätämiseen tulee siten suhtautua pidättyvästi ja rajata sellainen vain välttämättömään tietosuoja-asetuksen salliman kansallisen liikkumavaran puitteissa (ks. PeVL 14/2018 vp, s. 4 - 5). EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen 51 johdantokappaleen mukaan asetuksen 9 artiklassa tarkoitettuja erityisiä henkilötietoja, jotka ovat erityisen arkaluonteisia perusoikeuksien ja -vapauksien kannalta, on suojeltava erityisen tarkasti, koska niiden käsittelyn asiayhteys voisi aiheuttaa huomattavia riskejä perusoikeuksille ja -vapauksille. Perustuslakivaliokunta on tämän johdosta kiinnittänyt erityistä huomiota siihen, että arkaluonteisten tietojen käsittely on rajattava täsmällisillä ja tarkkarajaisilla säännöksillä vain välttämättömään, ja sääntelyn on oltava tietosuoja-asetuksen mahdollistamissa puitteissa yksityiskohtaista ja kattavaa (PeVL 65/2018 vp, s. 45, PeVL 15/2018 vp, s. 40).

Ehdottavat laajennukset Valtiokonttorin tiedonsaantioikeuksiin koskevat tietoja, jotka ovat edellytys korvausasian ratkaisemiselle ja jotka korvauksen hakija voimassa olevan sääntelyn mukaan on velvollinen luovuttamaan Valtiokonttorille. Ehdotetut tiedonsaantioikeudet ovat edellytys sille, että Valtiokonttori voi asianmukaisesti selvittää yhtäältä hakijan oikeutta korvaukseen ja toisaalta korvauksesta vähennettävien muualta saatujen korvausten määrän. Valtiokonttorin tiedonsaantia koskevat muutokset ovat tarkkarajaisia ja sitoisivat Valtiokonttorin tiedonsaantioikeuden myös jatkossa siihen, että tiedot ovat välttämättömiä käsiteltävänä olevan korvausasian ratkaisemista varten. Laki ehdotuksen 47 §:ssä säädetyt Valtiokonttorin oikeudet saada tietoja ovat näin ollen perustuslain näkökulmasta hyväksyttäviä ja täyttävät perustuslain 10 § 1 momentin vaatimukset.

Edellä mainituista syistä katsotaan, että lait voidaan hyväksyä tavallisen lain säätämjärjestyksessä.

Ponsi

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Lakiehdotus

Laki

rikosvahinkolain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan rikosvahinkolain (1204/2005) 5 §:n 2 momentti, 8 §:n 3 momentti, 9 §:n 2 momentti, 10 §:n 1 momentti, 20 §, 7 luvun otsikko, 38 §:n 1 ja 3 momentti ja 47 §:n 1 momentin 1–2 kohta, sellaisina kuin niistä ovat 9 §:n 2 momentti ja 20 § laissa 95/2011, sekä

lisätään 8 §:ään uusi 4 momentti, 28 §:ään uusi 2 momentti, uusi 38 a § ja 47 §:ään uusi 1 momentin 3 kohta sekä 2 momentti, seuraavasti:

5 §

Korvauksen määrääminen henkilövahingosta

 Korvaus kivusta ja särystä sekä muusta tilapäisestä haitasta ja pysyvästä haitasta määrätään vahingonkorvauslain 5 luvun 2 c §:ssä säädettyjen perusteiden mukaan. Korvaus kivusta ja särystä sekä muusta tilapäisestä haitasta on kuitenkin enintään 18 000 euroa vähennettynä 19 §:ssä tarkoitetun muualta tulevan korvauksen määrällä.

8 §

Kuolemantapauksen johdosta suoritettavat korvaukset

 Surmansa saaneen läheiselle kuolemantapauksen seurauksena aiheutuneesta henkilövahingosta johtuvat tarpeelliset sairaanhoitokustannukset ja muut tarpeelliset kulut sekä ansionmenetykset korvataan vahingonkorvauslain 5 luvun 4 b §:ssä säädetyin edellytyksin. Sairaanhoitokustannuksina korvataan myös sairaanhoitoon välittömästi liittyvästä lääkinnällisestä kuntoutuksesta aiheutuvat kustannukset. Korvaus ansionmenetyksestä on enintään 125 euroa päivältä vähennettynä korvaukseen oikeutetulle samalta ajalta tulevalla ansiotulolla. Tämän momentin nojalla läheiselle suoritetaan korvausta yhteensä enintään 9 000 euroa vähennettynä 19 §:ssä tarkoitetun muualta tulevan korvauksen määrällä.

Surmansa saaneen läheiselle kuolemantapauksesta aiheutunut kärsimys korvataan vahingonkorvauslain 5 luvun 4 a §:ssä säädetyin edellytyksin. Korvaus kärsimyksestä on kuitenkin enintään 7 000 euroa, jos hakija on surmansa saaneen vanhempi, lapsi, puoliso taikka samassa taloudessa asunut sisarus tai muu erityisen läheinen henkilö, ja enintään 4 000 euroa, jos hakija on surmansa saaneen kanssa eri taloudessa asunut sisarus tai muu erityisen läheinen henkilö.

9 §

Kärsimyksen korvaaminen

Korvaus kärsimyksestä määrätään vahingonkorvauslain 5 luvun 6 §:n 2 momentissa säädettyjen perusteiden mukaan. Korvaus on kuitenkin enintään 8 000 euroa vähennettynä tämän lain 19 §:ssä tarkoitetun muualta tulevan korvauksen määrällä. Seksuaalirikoksen ja ihmiskaupan uhrille sekä panttivangin ottamisen uhrille voidaan kuitenkin suorittaa korvausta enintään 16 000 euroa vastaavasti vähennettynä. Seksuaalirikoksen uhrille, joka rikoksen tekohetkellä oli kahdeksaatoista vuotta nuorempi, voidaan suorittaa korvausta enintään 30 000 euroa vastaavasti vähennettynä.

10 §

Korvauksen enimmäismäärä

Vahinkoa kärsineelle suoritetaan saman vahinkotapahtuman perusteella korvauksia henkilövahingosta ja kärsimyksestä yhteensä enintään 100 000 euroa vähennettynä 19 §:ssä tarkoitettujen muualta tulevien korvausten yhteismäärällä.

20 §*Alin maksettava korvaus*

Jos tämän lain perusteella korvattava määrä olisi pienempi kuin 100 euroa, korvausta ei makseta.

28 §

Ennakkokorvaus ja maksusitoumus

Hakijalle, joka on 8 §:n 4 momentin tai 9 §:n nojalla oikeutettu korvaukseen kärsimyksestä, voidaan antaa maksusitoumus terapiaan, jos annettavan terapian tarvetta voidaan pitää rikosvahingon seurauksena lääketieteellisesti perusteltuna ja korvausasian ratkaisemiselle 27 §:ssä asetetut edellytykset täyttyvät.

7 luku

Muutoksenhaku, itseoikaisu ja takaisinperintä

38 §

Muutoksenhaku

Valtiokonttorin tämän lain nojalla antamaan päätökseen haetaan muutosta valittamalla vakuutusosoikeuteen 30 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista. Valituskirjelmä on toimitettava muutoksenhakuajassa Valtiokonttorille. Ennakkokorvausta tai maksusitoumusta koskevaan päätökseen ei kuitenkaan saa hakea muutosta valittamalla.

Jos valitus on saapunut 1 momentissa säädetyn määräajan jälkeen, se voidaan tästä huolimatta ottaa tutkittavaksi, jos myöhästymiseen on ollut painavia syitä.

38 a §

Itseoikaisu ja valituksen siirto vakuutusosikeudelle

Jos Valtiokonttori hyväksyy kaikilta osin sille toimitetussa valituksessa esitetyt vaatimukset, sen on annettava asiasta uusi päätös. Uuteen päätökseen saa hakea muutosta siten kuin 38 §:ssä säädetään.

Jos Valtiokonttori ei voi muuttaa valituksen kohteena olevaa päätöstä 1 momentissa mainituin tavoin, sen on 30 päivän kuluessa valitusajan päättymisestä toimitettava valituskirjelmä, valitusasiaa koskevat asiakirjat ja lausuntonsa vakuutusosikeudelle. Valtiokonttori voi tällöin väliaikaisella päätöksellä muuttaa aikaisempaa päätöstään siltä osin kuin se hyväksyy valituksessa esitetyn vaatimuksen. Jos Valtiokonttori hyväksyy valituksessa esitetyn vaatimuksen osin tai kokonaan sen jälkeen, kun valitus on jo toimitettu vakuutusosikeudelle, voi Valtiokonttori niin ikään antaa väliaikaisen päätöksen. Väliaikaisesta päätöksestä on ilmoitettava viipymättä vakuutusosikeudelle. Valtiokonttorin väliaikaiseen päätökseen ei saa hakea muutosta.

Edellä 2 momentissa tarkoitettu määräajasta voidaan poiketa, jos valituksen johdosta tarvittavan lisäselvityksen hankkiminen sitä edellyttää. Lisäselvityksen hankkimisesta on tällöin viipymättä ilmoitettava valittajalle. Valituskirjelmä ja lausunto on kuitenkin toimitettava vakuutusosikeudelle viimeistään 60 päivän kuluttua valitusajan päättymisestä.

47 §

Valtiokonttorin oikeus saada tietoja

Valtiokonttorilla on salassapitosäännösten ja -määräysten estämättä oikeus pyynnöstä saada maksutta:

1) tuomioistuimelta, poliisilta, Syyttäjä- ja Ulosottolaitokselta, Maahanmuuttovirastolta, Digi- ja väestötietovirastolta, Verohallinnolta, Rikosseuraamuslaitokselta, sosiaalihuollon viranomaisilta ja laitoksilta sekä säilöön otettujen ulkomaalaisten kohtelusta ja säilöönottoyksiköstä annetussa laissa (116/2002) tarkoitettua säilöönottoyksiköltä niiden hallussa olevat asiakirjat ja tiedot;

2) Kansaneläkelaitokselta, Eläketurvakeskukselta, eläke- ja vakuutuslaitoksilta, korvauksen hakijan työnantajalta, työttömyyskassalta tai muulta etuuden myöntäjältä asiakirjat ja tiedot korvaukseen oikeutetun työsuhteista, yrittäjyydestä ja ansioista, hänelle maksetuista etuuksista ja muista tarpeellisista seikoista; sekä

3) lääkäriltä ja muulta terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetussa laissa (559/1994) tarkoitettua ammattihenkilöltä, potilaan asemasta ja oikeuksista annetun lain (785/1992) 2 §:n 4 kohdassa tarkoitettua terveydenhuollon toimintayksiköltä, vahinkoa kärsineen kuntoutusta toimeenpanevalta taholta, muulta terveydenhuollon toimintayksiköltä ja sosiaalipalveluiden tuottajalta tai hoitolaitokselta asiakirjat ja muut tiedot korvaukseen oikeutetun terveydentilasta, työkyvystä, hoidosta ja kuntoutuksesta.

Edellä 1 momentissa tarkoitettujen tiedonsaantioikeuden edellytyksenä on, että asiakirjat ja tiedot ovat välttämättömiä käsiteltävänä olevan korvausasian ratkaisemiseksi.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Ennen tämän lain voimaantuloa tehdyllä rikoksella aiheutetun vahingon korvaamiseen sovelletaan tämän lain 5 §:n 2 momentin, 8 §:n 3 ja 4 momentin, 9 §:n 2 momentin, 10 §:n 1 momentin, 20 §:n ja 28 §:n 2 momentin sijasta tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

Poiketen siitä, mitä 48 §:ssä säädetään, 5 §:n 2 momentissa, 8 §:n 3 ja 4 momentissa, 9 §:n 2 momentissa, 10 §:n 1 momentissa ja 20 §:ssä säädettyjä euromääriä tarkistetaan seuraavan kerran 1 päivästä tammikuuta 2027.

Rinnakkaisteksti

Laki

rikosvahinkolain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan rikosvahinkolain (1204/2005) 5 §:n 2 momentti, 8 §:n 3 momentti, 9 §:n 2 momentti, 10 §:n 1 momentti, 20 §, 7 luvun otsikko, 38 §:n 1 ja 3 momentti ja 47 §:n 1 momentin 1–2 kohta, sellaisina kuin niistä ovat 9 §:n 2 momentti ja 20 § laissa 95/2011, sekä
lisätään 8 §:ään uusi 4 momentti, 28 §:ään uusi 2 momentti, uusi 38 a § ja 47 §:ään uusi 1 momentin 3 kohta sekä 2 momentti, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

5 §

Korvauksen määrääminen henkilövahingosta

Korvaus ansionmenetyksestä määrätään vahingonkorvauslain (412/1974) 5 luvun 2 a ja 2 b §:ssä säädettyjen perusteiden mukaan. Korvaus on kuitenkin enintään 125 euroa päivältä vähennettynä korvaukseen oikeutetulle samalta ajalta tulevan ansiotulon määrällä.

Korvaus kivusta ja särystä sekä muusta tilapäisestä haitasta ja pysyvästä haitasta määrätään vahingonkorvauslain 5 luvun 2 c §:ssä säädettyjen perusteiden mukaan. Korvaus kivusta ja särystä sekä muusta tilapäisestä haitasta on kuitenkin enintään 10 000 euroa vähennettynä 19 §:ssä tarkoitetun muualta tulevan korvauksen määrällä.

8 §

Kuolemantapauksen johdosta suoritettavat korvaukset

Hautaamisesta aiheutuneet ja siihen liittyvät kustannukset korvataan vahingonkorvauslain 5 luvun 3 §:ssä säädettyjen perusteiden mukaan.

Elatuksen menetyksestä suoritetaan korvausta vahingonkorvauslain 5 luvun 4 §:ssä säädettyjen perusteiden mukaan.

Ehdotus

5 §

Korvauksen määrääminen henkilövahingosta

Korvaus ansionmenetyksestä määrätään vahingonkorvauslain (412/1974) 5 luvun 2 a ja 2 b §:ssä säädettyjen perusteiden mukaan. Korvaus on kuitenkin enintään 125 euroa päivältä vähennettynä korvaukseen oikeutetulle samalta ajalta tulevan ansiotulon määrällä.

Korvaus kivusta ja särystä sekä muusta tilapäisestä haitasta ja pysyvästä haitasta määrätään vahingonkorvauslain 5 luvun 2 c §:ssä säädettyjen perusteiden mukaan. Korvaus kivusta ja särystä sekä muusta tilapäisestä haitasta on kuitenkin enintään 18 000 euroa vähennettynä 19 §:ssä tarkoitetun muualta tulevan korvauksen määrällä.

8 §

Kuolemantapauksen johdosta suoritettavat korvaukset

Hautaamisesta aiheutuneet ja siihen liittyvät kustannukset korvataan vahingonkorvauslain 5 luvun 3 §:ssä säädettyjen perusteiden mukaan.

Elatuksen menetyksestä suoritetaan korvausta vahingonkorvauslain 5 luvun 4 §:ssä säädettyjen perusteiden mukaan.

Voimassa oleva laki

Surmansa saaneen läheiselle kuolemantapauksen seurauksena aiheutuneesta henkilövahingosta johtuvat tarpeelliset sairaanhoitokustannukset ja muut tarpeelliset kulut sekä ansionmenetyks korvataan vahingonkorvauslain 5 luvun 4 b §:ssä säädetyin edellytyksin. Sairaanhoitokustannuksina korvataan myös sairaanhoitoon välittömästi liittyvästä lääkinnällisestä kuntoutuksesta aiheutuvat kustannukset. Korvaus ansionmenetyksestä on enintään 125 euroa päivältä vähennettynä korvaukseen oikeutetulle samalta ajalta tulevalla ansiotulolla. Tämän momentin nojalla läheiselle suoritetaan korvausta yhteensä enintään 5 000 euroa vähennettynä 19 §:ssä tarkoitetun muualta tulevan korvauksen määrällä.

9 §

Kärsimyksen korvaaminen

Loukkauksen aiheuttamasta kärsimyksestä suoritetaan korvaus sille:

- 1) jonka seksuaalista itsemääräämisoikeutta on rikoksella loukattu tai jonka vapautta muuten on rikoksella loukattu;
- 2) jonka henkilökohtaista koskemattomuutta on erityisen vakavasti loukattu tapon, murhan tai surman yrityksellä, törkeällä pahoinpitelyllä tai sen yrityksellä taikka muulla näihin rinnastettavalla rikoksella.

Korvaus kärsimyksestä määrätään vahingonkorvauslain 5 luvun 6 §:n 2 momentissa säädettyjen perusteiden mukaan. Korvaus on kuitenkin enintään 3 300 euroa vähennettynä tämän lain 19 §:ssä tarkoitetun muualta tulevan korvauksen määrällä. Seksuaalirikoksen uhrille voidaan kuitenkin suorittaa korvausta

Ehdotus

Surmansa saaneen läheiselle kuolemantapauksen seurauksena aiheutuneesta henkilövahingosta johtuvat tarpeelliset sairaanhoitokustannukset ja muut tarpeelliset kulut sekä ansionmenetyks korvataan vahingonkorvauslain 5 luvun 4 b §:ssä säädetyin edellytyksin. Sairaanhoitokustannuksina korvataan myös sairaanhoitoon välittömästi liittyvästä lääkinnällisestä kuntoutuksesta aiheutuvat kustannukset. Korvaus ansionmenetyksestä on enintään 125 euroa päivältä vähennettynä korvaukseen oikeutetulle samalta ajalta tulevalla ansiotulolla. Tämän momentin nojalla läheiselle suoritetaan korvausta yhteensä enintään 9 000 euroa vähennettynä 19 §:ssä tarkoitetun muualta tulevan korvauksen määrällä.

Surmansa saaneen läheiselle kuolemantapauksesta aiheutunut kärsimys korvataan vahingonkorvauslain 5 luvun 4 a §:ssä säädetyin edellytyksin. Korvaus kärsimyksestä on kuitenkin enintään 7 000 euroa, jos hakija on surmansa saaneen vanhempi, lapsi, puoliso taikka samassa taloudessa asunut sisarus tai muu erityisen läheinen henkilö, ja enintään 4 000 euroa, jos hakija on surmansa saaneen kanssa eri taloudessa asunut sisarus tai muu erityisen läheinen henkilö.

9 §

Kärsimyksen korvaaminen

Loukkauksen aiheuttamasta kärsimyksestä suoritetaan korvaus sille:

- 1) jonka seksuaalista itsemääräämisoikeutta on rikoksella loukattu tai jonka vapautta muuten on rikoksella loukattu;
- 2) jonka henkilökohtaista koskemattomuutta on erityisen vakavasti loukattu tapon, murhan tai surman yrityksellä, törkeällä pahoinpitelyllä tai sen yrityksellä taikka muulla näihin rinnastettavalla rikoksella.

Korvaus kärsimyksestä määrätään vahingonkorvauslain 5 luvun 6 §:n 2 momentissa säädettyjen perusteiden mukaan. Korvaus on kuitenkin enintään 8 000 euroa vähennettynä tämän lain 19 §:ssä tarkoitetun muualta tulevan korvauksen määrällä. Seksuaalirikoksen ja ihmiskaupan uhrille sekä panttivangin otta-

Voimassa oleva laki

enintään 8 800 euroa tai, jos uhri oli teko­het­kellä kahdeksaatoista vuotta nuorempi, enin­­tään 15 000 euroa vastaavasti vähennettynä.

10 §

Korvauksen enimmäismäärä

Vahinkoa kärsineelle suoritetaan saman vahinkotapahtuman perusteella korvauksia henkilö­vahingosta ja kärsimyksestä yhteensä enintään 51 000 euroa vähennettynä 19 §:ssä tarkoitettujen muualta tulevien korvausten yhteismäärällä.

Edellä 1 momentissa mainittuun enimmäis­määrään ei sisällytetä ansionmenetyksestä tai elatuksen menetyksestä toistuvina suorituksina maksettavia korvauksia.

20 §

Perusvähennys

Vahinkoa kärsineelle saman vahinkotapahtuman perusteella kivusta ja särystä sekä muusta tilapäisestä haitasta, pysyvästä haitasta ja kärsimyksestä suoritettavien korvausten yhteismäärästä tehdään perusvähennys, jonka määrä on 200 euroa

28 §

Ennakkokorvaus

Hakijalle on vaatimuksesta suoritettava en­nakkokorvausta, jos korvausasian ratkaisu Valtiokonttorissa viivästyy hakijasta riippu­mattomista syistä ja on ilmeistä, että hänellä on tämän lain nojalla oikeus määrältään mer­kittävään korvaukseen.

Ehdotus

misen uhrille voidaan kuitenkin suorittaa kor­vausta enintään 16 000 euroa vastaavasti vä­hennettynä. Seksuaalirikoksen uhrille, joka ri­koksen teko­het­kellä oli kahdeksaatoista vuotta nuorempi, voidaan suorittaa korvausta enin­­tään 30 000 euroa vastaavasti vähennettynä.

10 §

Korvauksen enimmäismäärä

Vahinkoa kärsineelle suoritetaan saman vahinkotapahtuman perusteella korvauksia henkilö­vahingosta ja kärsimyksestä yhteensä enintään 100 000 euroa vähennettynä 19 §:ssä tarkoitettujen muualta tulevien korvausten yhteismäärällä.

Edellä 1 momentissa mainittuun enimmäis­määrään ei sisällytetä ansionmenetyksestä tai elatuksen menetyksestä toistuvina suorituksina maksettavia korvauksia

20 §

Alin maksettava korvaus

Jos tämän lain perusteella korvattava määrä olisi pienempi kuin 100 euroa, kor­vausta ei makseta.

28 §

Ennakkokorvaus ja maksusitoumus

Hakijalle on vaatimuksesta suoritettava en­nakkokorvausta, jos korvausasian ratkaisu Valtiokonttorissa viivästyy hakijasta riippu­mattomista syistä ja on ilmeistä, että hänellä on tämän lain nojalla oikeus määrältään mer­kittävään korvaukseen

Hakijalle, joka on 8 §:n 4 momentin tai 9 §:n nojalla oikeutettu korvaukseen kärsi­myksestä, voidaan antaa maksusitoumus tera­piaan, jos annettavan terapian tarvetta voi­daan pitää rikosvahingon seurauksena lääke-

Voimassa oleva laki

Ehdotus

tieteellisesti perusteltuna ja korvausasian ratkaisemiselle 27 §:ssä asetetut edellytykset täyttyvät.

7 luku

7 luku

Muutoksenhaku ja takaisinperintä

Muutoksenhaku, itseoikaisu ja takaisinperintä

38 §

38 §

Muutoksenhaku

Muutoksenhaku

Valtiokonttorin tämän lain nojalla antamaan päätökseen haetaan muutosta valittamalla vakuutusosoikeuteen 30 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista. Ennakkokorvausta koskevaan päätökseen ei kuitenkaan saa hakea muutosta valittamalla.

Valtiokonttorin tämän lain nojalla antamaan päätökseen haetaan muutosta valittamalla vakuutusosoikeuteen 30 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista. *Valituskirjelmä on toimitettava muutoksenhakuajassa Valtiokonttorille.* Ennakkokorvausta *tai maksusitoumusta* koskevaan päätökseen ei kuitenkaan saa hakea muutosta valittamalla.

Valtiokonttori voi antaa päätöksensä tiedoksi korvauksen hakijalle postittamalla sen hakijan ilmoittamaan osoitteeseen. Hakijan katsotaan saaneen päätöksestä tiedon seitsemäntenä päivänä kirjeen lähettämisestä, jollei muuta näytetä.

Valtiokonttori voi antaa päätöksensä tiedoksi korvauksen hakijalle postittamalla sen hakijan ilmoittamaan osoitteeseen. Hakijan katsotaan saaneen päätöksestä tiedon seitsemäntenä päivänä kirjeen lähettämisestä, jollei muuta näytetä.

Jos valitus on saapunut 1 momentissa säädetyn määräajan jälkeen, vakuutusosoikeus voi tästä huolimatta ottaa valituksen tutkittavakseen, jos myöhästymiseen on ollut painavia syitä.

Jos valitus on saapunut 1 momentissa säädetyn määräajan jälkeen, *se voidaan* tästä huolimatta ottaa *tutkittavaksi*, jos myöhästymiseen on ollut painavia syitä.

Vakuutusosoikeuden päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla.

Vakuutusosoikeuden päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla

38 a §

Itseoikaisu ja valituksen siirto vakuutusosoikeudelle

Jos Valtiokonttori hyväksyy kaikilta osin sille toimitetussa valituksessa esitetyt vaatimukset, sen on annettava asiasta uusi päätös. Uuteen päätökseen saa hakea muutosta siten kuin 38 §:ssä säädetään.

Jos Valtiokonttori ei voi muuttaa valituksen kohteena olevaa päätöstä 1 momentissa mai-

Voimassa oleva laki**Ehdotus**

nituin tavoin, sen on 30 päivän kuluessa valitusajan päättymisestä toimitettava valituskirjelmä, valitusasiaa koskevat asiakirjat ja lausuntonsa vakuutusosikeudelle. Valtiokonttori voi tällöin väliaikaisella päätöksellä muuttaa aikaisempaa päätöstään siltä osin kuin se hyväksyy valituksessa esitetyn vaatimuksen. Jos Valtiokonttori hyväksyy valituksessa esitetyn vaatimuksen osin tai kokonaan sen jälkeen, kun valitus on jo toimitettu vakuutusosikeudelle, voi Valtiokonttori niin ikään antaa väliaikaisen päätöksen. Väliaikaisesta päätöksestä on ilmoitettava viipymättä vakuutusosikeudelle. Valtiokonttorin väliaikaiseen päätökseen ei saa hakea muutosta.

Edellä 2 momentissa tarkoitettu määräajasta voidaan poiketa, jos valituksen johdosta tarvittavan lisäselvityksen hankkiminen sitä edellyttää. Lisäselvityksen hankkimisesta on tällöin viipymättä ilmoitettava valittajalle. Valituskirjelmä ja lausunto on kuitenkin toimitettava vakuutusosikeudelle viimeistään 60 päivän kuluttua valitusajan päättymisestä.

47 §

47 §

*Valtiokonttorin oikeus saada tietoja**Valtiokonttorin oikeus saada tietoja*

Valtiokonttorilla on salassapitosäännösten ja -määräysten estämättä oikeus pyynnöstä saada maksutta:

Valtiokonttorilla on salassapitosäännösten ja -määräysten estämättä oikeus pyynnöstä saada maksutta:

1) tuomioistuimelta *sen hallussa olevat korvausasian selvittämiseksi välttämättömät asiakirjat; sekä*

1) tuomioistuimelta, poliisilta, Syyttäjä- ja Ulosottolaitokselta, Maahanmuuttovirastolta, Digi- ja väestötietovirastolta, Verohallinnolta, Rikosseuraamuslaitokselta, sosiaalihuollon viranomaisilta ja laitoksilta sekä säilöön otettujen ulkomaalaisten kohtelusta ja säilöönottoyksiköstä annetussa laissa (116/2002) tarkoitettua säilöönottoyksiköltä niiden hallussa olevat asiakirjat ja tiedot;

2) poliisi-, kriminaalihuolto-, vankeinhoito- sekä sosiaali- ja terveydenhuollon viranomaisilta ja laitoksilta, säilöön otettujen ulkomaalaisten kohtelusta ja säilöönottoyksiköstä annetussa laissa (116/2002) tarkoitettua säilöönottoyksiköltä, Eläketurvakeskukselta, eläke- ja vakuutuslaitoksilta sekä korvauksen hakijan työnantajalta, työttömyyskassalta tai muulta etuuden myöntäjältä korvausasian selvittämiseksi välttämättömät tiedot.

2) Kansaneläkelaitokselta, Eläketurvakeskukselta, eläke- ja vakuutuslaitoksilta, korvauksen hakijan työnantajalta, työttömyyskassalta tai muulta etuuden myöntäjältä asiakirjat ja tiedot korvaukseen oikeutetun työsuhteista, yrittäjätyöstä ja ansioista, hänelle maksetuista etuuksista ja muista tarpeellisista seikoista; sekä

Voimassa oleva laki**Ehdotus**

3) lääkäriltä ja muulta terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetussa laissa (559/1994) tarkoitetulta ammattihenkilöltä, potilaan asemasta ja oikeuksista annetun lain (785/1992) 2 §:n 4 kohdassa tarkoitetulta terveydenhuollon toimintayksiköltä, vahinkoa kärsineen kuntoutusta toimeenpanevalta taholta, muulta terveydenhuollon toimintayksiköltä ja sosiaalipalveluiden tuottajalta tai hoitolaitokselta asiakirjat ja muut tiedot korvaukseen oikeutetun terveydentilasta, työkyvystä, hoidosta ja kuntoutuksesta.

Edellä 1 momentissa tarkoitetun tiedonsaantioikeuden edellytyksenä on, että asiakirjat ja tiedot ovat välttämättömiä käsiteltävänä olevan korvausasian ratkaisemiseksi.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Ennen tämän lain voimaantuloa tehdyllä rikoksella aiheutetun vahingon korvaamiseen sovelletaan tämän lain 5 §:n 2 momentin, 8 §:n 3 ja 4 momentin, 9 §:n 2 momentin, 10 §:n 1 momentin, 20 §:n ja 28 §:n 2 momentin sijasta tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

Poiketen siitä, mitä 48 §:ssä säädetään, 5 §:n 2 momentissa, 8 §:n 3 ja 4 momentissa, 9 §:n 2 momentissa, 10 §:n 1 momentissa ja 20 §:ssä säädettyjä euromääriä tarkistetaan seuraavan kerran 1 päivästä tammikuuta 2027.

Lagförslag

Lag

om ändring av brottskadlagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i brottskadlagen (1204/2005) 5 § 2 mom., 8 § 3 mom., 9 § 2 mom., 10 § 1 mom., 20 §, rubriken för 7 kap., 38 § 1 och 3 mom. och 47 § 1 mom. 1–2 punkten, av dem 9 § 2 mom. och 20 § sådana de lyder i lag 95/2011, samt fogas till 8 § ett nytt 4 mom., till 28 § ett nytt 2 mom., till lagen en ny 38 a § och till 47 § en ny 1 mom. 3 punkt samt ett nytt 2 mom. som följer:

5 §

Bestämmande av ersättning för personskada

Ersättning för sveda och värk och andra tillfälliga men samt för bestående men bestäms enligt de grunder som anges i 5 kap. 2 c § i skadeståndslagen. Ersättningen för sveda och värk och andra tillfälliga men är dock högst 18 000 euro minskat med beloppet av de i 19 § avsedda ersättningar som ersättningstagaren får från annat håll.

8 §

Ersättningar vid dödsfall

Sådana nödvändiga sjukvårdskostnader och andra nödvändiga utgifter samt sådan inkomstförlust som beror på en av dödsfallet orsakad personskada som har tillfogats en närstående till den som omkommit ersätts under de förutsättningar som anges i 5 kap. 4 b § i skadeståndslagen. Som sjukvårdskostnader ersätts också kostnaderna för medicinsk rehabilitering i omedelbar anslutning till sjukvården. Ersättningen för inkomstförlust är högst 125 euro per dag minskat med beloppet av den förvärvsinkomst som den ersättningsberättigade får för samma tid. Med stöd av detta moment kan en närstående i ersättning sammanlagt få högst 9 000 euro minskat med beloppen av de i 19 § avsedda ersättningar som ersättningstagaren får från annat håll.

Det lidande som har tillfogats en närstående till den som omkommit ersätts under de förutsättningar som anges i 5 kap. 4 a § i skadeståndslagen. Ersättningen för lidande är dock högst 7 000 euro, om sökanden är den omkomnas förälder, barn, make eller ett syskon eller någon annan särskilt närstående person som har bott i samma hushåll, och högst 4 000 euro, om sökanden är ett syskon eller någon annan särskilt närstående person som har bott i ett annat hushåll än den omkomna.

9 §

Ersättning för lidande

Ersättningen för lidande bestäms enligt de grunder som anges i 5 kap. 6 § 2 mom. i skadeståndslagen. Ersättningen är dock högst 8 000 euro minskat med beloppen av de i 19 § i denna lag avsedda ersättningar som ersättningstagaren får från annat håll. Till offer för sexualbrott och människohandel samt offer för tagande av gisslan kan dock som ersättning betalas högst 16 000 euro med motsvarande avdrag. Till offret för ett sexualbrott som var yngre än aderton år vid tidpunkten för brottet kan som ersättning betalas högst 30 000 euro med motsvarande avdrag.

10 §

Ersättningens maximibelopp

Som ersättning för personskada och lidande till följd av ett och samma skadefall kan den skadelidande sammanlagt få högst 100 000 euro minskat med det sammanlagda beloppet av de i 19 avsedda ersättningar som ersättningstagaren får från annat håll.

20 §*Lägsta ersättning som ska betalas*

Om det belopp som ska ersättas med stöd av denna lag är mindre än 100 euro, betalas ingen ersättning.

28 §

Förskottsersättning och betalningsförbindelse

En sökande som med stöd av 8 § 4 mom. eller 9 § har rätt till ersättning för lidande kan ges en betalningsförbindelse för terapi, om behovet av terapi kan anses medicinskt motiverat till följd av en brottsskada och de beslutsförutsättningar i ersättningsärenden som anges i 27 § uppfylls.

7 kap

Ändringssökande, självrättelse och återkrav

38 §

Ändringssökande

Beslut som Statskontoret har meddelat med stöd av denna lag överklagas genom besvär hos försäkringsdomstolen inom 30 dagar från delfäendet av beslutet. Besvärsskriften ska lämnas till Statskontoret inom tiden för sökande av ändring. Beslut om förskottsersättning eller betalningsförbindelse får dock inte överklagas genom besvär.

Har besvären anlänt efter den tid som föreskrivs i 1 mom., kan besvären trots detta tas upp till prövning om det har funnit vägande skäl till förseningen.

38 a §*Självrättelse och överföring av besvär till försäkringsdomstolen*

Om Statskontoret till alla delar bifaller de yrkanden som framställs i besvären, ska Statskontoret meddela ett nytt beslut i ärendet. Det nya beslutet får överklagas enligt vad som föreskrivs i 38 §.

Om Statskontoret inte kan ändra det överklagade beslutet enligt vad som anges i 1 mom., ska Statskontoret inom 30 dagar efter det att besvärstiden har gått ut sända besvärsskriften, de handlingar som gäller besvärssaken och sitt yttrande till försäkringsdomstolen. Statskontoret kan då genom ett interimistiskt beslut ändra sitt tidigare beslut till den del Statskontoret bifaller ett yrkande som framförts i besvären. Om Statskontoret godkänner yrkandet i besvärsskriften helt eller delvis efter det att besvärsskriften redan har lämnats till försäkringsdomstolen, kan Statskontoret likaså meddela ett interimistiskt beslut i ärendet. Försäkringsdomstolen ska utan dröjsmål underrättas om det interimistiska beslutet. Ett interimistiskt beslut av Statskontoret får inte överklagas.

En avvikelse från den frist som anges i 2 mom. får göras, om det finns ett behov av att inhämta behövlig tilläggsutredning med anledning av besvären. Ändringssökanden ska då utan dröjsmål underrättas om att tilläggsutredning inhämtas. Besvärsskriften och yttrandet ska dock ges in till försäkringsdomstolen senast 60 dagar efter det att besvärstiden har gått ut.

47 §

Statskontorets rätt att få upplysningar

Statskontoret har utan hinder av bestämmelser och föreskrifter om sekretess rätt att få på begäran avgiftsfritt:

1) av en domstol, polisen, Åklagar- och Utsökningsverket, Migrationsverket, Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata, Skatteförvaltningen, Brottsförhållningsmyndigheten, myndigheter och inrättningar inom socialvården samt av försvarsenheter som avses i lagen om bemötande av utlänningar som tagits i förvar och om försvarsenheter (116/2002) få sådana handlingar och uppgifter som de förfogar över;

2) av Folkpensionsanstalten, Pensionsskyddscentralen, pensions- och försäkringsanstalter, den ersättningssökandes arbetsgivare, arbetslöshetskassan eller andra som beviljar förmåner få handlingar och uppgifter om den ersättningsberättigades anställningsförhållanden, företagararbete och inkomster, förmåner som betalats till honom eller henne och andra behövliga omständigheter; samt

3) av läkare och av andra yrkesutbildade personer som avses i lagen om yrkesutbildade personer inom hälso- och sjukvården (559/1994), av sådana verksamhetsenheter för hälso- och sjukvård som avses i 2 § 4 punkten i lagen om patientens ställning och rättigheter (785/1992), av en instans som verkställer den skadelidandes rehabilitering, av andra verksamhetsenheter för hälso- och sjukvård och av producenter av socialservice eller vårdinrättningar få handlingar och andra uppgifter om den ersättningsberättigades hälsotillstånd, arbetsförmåga, vård och rehabilitering.

En förutsättning för den rätt att få uppgifter som avses i 1 mom. är att handlingarna och uppgifterna är nödvändiga för avgörande av ett ersättningsärende som behandlas.

Denna lag träder i kraft den 20 .

På ersättande av skada som orsakats genom brott som begåtts före ikraftträdandet av denna lag tillämpas i stället för 5 § 2 mom., 8 § 3 och 4 mom., 9 § 2 mom., 10 § 1 mom., 20 § och 28 § 2 mom. de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet.

Med avvikelse från 48 § justeras de belopp som anges i 5 § 2 mom., 8 § 3 och 4 mom., 9 § 2 mom., 10 § 1 mom. och 20 § följande gång den 1 januari 2027.

Oikeusministeriö
PL 25
00023 Valtioneuvosto
www.oikeusministerio.fi

Justitieministeriet
PB 25
00023 Statsrådet
www.justitieministeriet.fi

ISSN 2490-1172 (PDF)
ISBN 978-952-400-555-5 (PDF)